TÜRK EDEBİYATI KLASİKLERİ - 57

GÜNÜMÜZ TÜRKÇESİYLE

MEHMET RAUF

Bir Aşkın Tarihi

TÜRKİYE İŞ BANKASI
Kültür Yayınları

TÜRK EDEBİYATI KLASİKLERİ DİZİSİ

MEHMET RAUF
BİR AŞKIN TARİHİ

UYARLAMAYA KAYNAK ALINAN ÖZGÜN ESER
KANAAT KÜTÜPHANESİ, İSTANBUL
1331 [1915]

Sertifika No: 40077

EDİTÖR
HACER ER

GÖRSEL YÖNETMEN
BİROL BAYRAM

SON OKUMA
NURAY BÜYÜKDAĞ

GRAFİK TASARIM UYGULAMA
TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI

I. BASIM: AĞUSTOS 2021, İSTANBUL

ISBN 978-625-405-601-7

BASKI
UMUT KAĞITÇILIK SANAYİ VE TİCARET LTD. ŞTİ.
KERESTECİLER SİTESİ FATİH CADDESİ YÜKSEK SOKAK NO: 11/1 MERTER
GÜNGÖREN İSTANBUL
Tel. (0212) 637 04 11 Faks: (0212) 637 37 03
Sertifika No: 45162

TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI
İSTİKLAL CADDESİ, MEŞELİK SOKAK NO: 2/4 BEYOĞLU 34433 İSTANBUL
Tel. (0212) 252 39 91
Faks (0212) 252 39 95
www.iskultur.com.tr

GÜNÜMÜZ TÜRKÇESİNE UYARLAYAN: AYŞEGÜL ÇAKAN

Ayşegül Çakan (1960), İstanbul Üniversitesi Basın Yayın Yüksek Okulu'nda (şimdiki İletişim Fakültesi) okudu. Çeşitli gazete ve yayınevlerinde 1978'den itibaren editör olarak çalıştı. Editörlüğün yanı sıra Eski Türk Edebiyatı alanında araştırma ve çeviri çalışmalarını sürdürmektedir. Türk kültürünün en eski edebiyat ürünlerinden çevirdiği *Kutadgu Bilig* ve dil içi çevirisini yaptığı *Dede Korkut Hikâyeleri* ile *Atebetü'l-Hakayık* Hasan Âli Yücel Klasikler Dizisi'nde yayımlandı.

TÜRK EDEBİYATI KLASİKLERİ - 57

Hikâye

bir aşkın tarihi

MEHMET RAUF

Günümüz Türkçesine Uyarlayan: Ayşegül Çakan

TÜRKİYE İŞ BANKASI
Kültür Yayınları

İçindekiler

Sunuş

Servetifünun edebiyatının önemli yazarlarından Mehmet Rauf, hikâye ve romanlarında çoğunlukla aşk konusunu işlemiş, aşkın farklı yönlerini, farklı etkilerini her iki cinsin bakış açısından ve yoğun duygusal tasvirlerle okura aktarmayı ustalıkla başarmıştır.

Mehmet Rauf, kuşkusuz yazarlık becerisi ve yeteneği son derece gelişmiş bir "aşk anlatıcısı"dır. Her ne kadar başka konuları eksen alarak yazdığı kitaplar varsa da yaşadığı dönemde kendisini üne kavuşturan ve eserlerinin geniş kitleler tarafından sevilerek okunmasını sağlayan aşk temalı hikâye ve romanları olmuştur.

Mehmet Rauf'un yazdığı bir aşk öyküsünde ya da romanında aşkın insanı mutlu eden ve/veya ıstıraplara sürükleyen halleri, aşk acısı, aşk heyecanı çekmenin güzelliği, aşkın "ölümle temas etmek"le eşdeğer olduğu gibi gerçekçi gözlemler de bu metinlerin okur tarafından rağbet görmesini kolaylaştırmıştır.

Bir Aşkın Tarihi, kitaba adını veren uzun öyküyle altı kısa öyküden oluşmuştur. Bu uzun öykü, bir yandan yazıldığı dönemin toplumsal baskı ve çelişkilerini eleştirmekte, diğer yandan aşkın her şeye rağmen ne kadar değerli bir duygu olduğu gerçeğini hatırlamamızı sağlamaktadır.

Kısa öykülerde ise yazar, zengin duygu geçişleri ve üslubunun da katkısıyla okurlara göz kamaştırıcı tasvirlerle süslediği değerli edebi metinlerin kapılarını açmıştır.

Ayşegül Çakan

Bir Aşkın Tarihi

Kendisini bütün bir kış görememiştim. Evvelden haftada, olmazsa on beş günde, en çok ayda bir mutlaka bana gelirdi. Ve başka bütün eğlenceler ihmal edilerek yalnız konuşmakla, yalnız dertleşmekle gece sabaha kadar uyumayarak vakit geçirirdik. Gayet tatlı dilli, gayet temiz kalpli olmasından başka her şey hakkında derin fikirleri vardı. Bu şekilde kurulmuş olan bir dostluk, üzerinden birbirimizden kırılmayarak geçen on beş senenin etkisiyle kuvvetlenmişti. O kadar ki kendisini görmeden geçen günler çoğalırsa bir ihtiyaç, ruhumun dostunu bulup konuşmak hissi ve düşünmek ihtiyacı beni rahatsız ederdi.

Bu sefer, bütün bir kış son derece meşgul olmaktan başka evde hastalık olmuş, beni kendisini aramaktan men etmişti. Fakat kış geçip de semalar bahar rengiyle gülmeye, tabiat güneşin okşayışıyla canlanmaya başladığı vakit, kendisini mutlaka görmeye karar verdim. Bu kararı nihayet mayısın ilk haftası bir cuma günü hayata geçirebildim ve bir sabah vapura atlayarak kendisine gittim.

Vapurdan çıktığım vakit iskele başı, her zamanki gibi, ilk misafirlerin kalabalığıyla izdiham içindeydi. Gazino, bu sene pek erken hücum eden halkla hemen hemen dolu görünüyordu. Şöyle bir göz gezdirip bildik bir çehre arayarak gezerken, ekseriya onunla buluştuğumuz vakit bize eşlik eden Nuri Bey

adında bir genci gördüm, o da beni görmüş, ayağa kalkarak bana işaret ediyordu. Az yaklaştım, bana elini uzatarak:

— Mutlaka Macit için geldin, değil mi? dedi.

Sonra benim onaylayarak baş salladığımı görünce:

— Fakat o kayıplara karıştı a kardeş, o inzivada... Bütün kış Macit'in sokağa çıktığını kimse görmedi... Kendisini görmek için gidenler ise, şayet kabul edilmeyi başarırlarsa, o eski şen ve geveze Macit yerine, yalnızlık ve sükûtunda küflenmiş bir derviş buluyor.

Ben:

— Öyleyse ben de Macit'i değil, münzevi dervişi görmeye geldim, dedim.

"Biraz oturalım da sonra gideriz" diye teklif ediyordu. Ben ısrar ettim; beni yalnız bırakmayarak eşlik etti, beraber yürüdük.

Demek ki Macit yalnız beni değil, herkesi de ihmal etmiş, adeta hayattan kaçmıştı. Bunun ise çok önemli bir sebebi olmalıydı.

Nuri Bey yürürken anlatıyordu:

— Bu kadar değişmek hayret edilecek şeydir. Sanki insanlardan nefret etmiş... Kimseyi görmek istemez, kendisini görmek için evine gidenleri şayet kabul ederse derin bir sükûtla karşılar. Önceden de hayattan ve insanlardan memnun değildi. Bir kötümser olduğu kadar, insanlardan kaçan biriydi. Fakat hiç olmazsa önceden kötümserliğini, insanlardan nefretini pek latif, pek hoş tasvirleriyle, delillerle, hikâyelerle anlatır, biraz hayat belirtisi gösterirdi. Şimdi ise hayattan eski nefreti tekrar ortaya çıkmış da artık yaşamamaya karar vermiş gibi bir şey... Önceden, hayatta herkesin bulduğu neşeden mahrumdu, şimdi artık hayat da yok... Yalnız neşeyi değil hayatı da reddetmiş...

Ben buna dair bir sebep olup olmadığını sordum.

— Sebep mi? Kim bilir? Zaten Macit'in ne kadar gizli bir adam olduğunu bilmez misin?.. Evvelsi sene o kadar uğraş-

mamıza, o kadar takip etmemize rağmen bizden gizli koca bir aşk yaşadığını unuttun mu?

Ben tekrar gülümsedim:

— Sakın yine bir aşk falan...

Durdu ve bana dönerek:

— Oo, işte bu pek harika bir şey olur... dedi. Bir aşk insanı beş on gün eğlendirir, haydi en çok en çok bir ay, bir buçuk ay kadar kederlendirip üzeceğini de farz edelim... Fakat hiç altı yedi ay bir adamı meşgul edecek aşk olur mu?.. Aşk başlangıcı, şiddetli devresi, iyileşme süreciyle hepsi dahil ancak iki ay süren bir hastalıktır.

— Ee, tehlikelisi, zorlusu da olmaz mı?

— Haydi kabul edelim, fakat o da kolera yahut menenjit gibi bir şeydir... Ya öldürür yahut defolur gider.

— Fakat bazen menenjitten sakat ve enkaz olarak kurtulanlar da var ya...

Bu esnada onun evine gelmiştik, güldü ve parmaklığın kenarındaki zili çekerken:

— Aman aman... Allah Macit'i böylesinden korusun, dedi.

Macit, babasından kalan oldukça bir serveti, bizde büyük bir istisna olarak, israf ve yok etmeyip iyi idare etmiş, onunla memleketimizde nadir olan geliriyle geçinen örnek biri olarak yaşardı. Evinde bir Rum hizmetçi hem yemeğini hazırlar hem de evin idaresine bakardı. Kapıyı bu kadın açtı, bizi görünce evvela hayret, sonra tereddüt etti. Daha sonra zorunlu bir tavırla:

— Şey, efendim, beyefendi yoktur, dışarı çıktı... dedi.

Ben Nuri Bey'in yüzüne baktım. Hiçbir yere çıkmadığını iddia ederken şimdi bu hal pek garipti. Nuri Bey ise bana cevap vermek için:

— Olabilir ya... Demek ki bahar artık onda da hayat belirtisine sebep olmuş olacak... gibi söyleniyordu.

Hizmetçiye kendisini görmek için geldiğimizi, sonra tekrar geleceğimizi söyledim. İki adım atmıştık ki evin içinden cama telaşla vuruldu, döndük. Macit'ti, camın arkasından bize işaret ediyordu. Hizmetçi kadın tekrar kapıyı açtı ve mahcubiyetle, "Bana tembih etmişti de... Affediniz... Ben ne bilirdim..." diye söyleniyordu. İçeri girdik, Macit beni büyük bir samimiyetle karşıladı, elimi sıkarken, "Ben Mari'ye köyden, her gün gelenlerden biri gelirse diye tembih etmiştim... Sen İstanbul'dan kalkar bana gelirsin de ben nasıl seni kabul etmem..." dedi.

Nuri Bey:

— Macit, bu köylü arkadaşlarına kötü gözle bakmaktır...

O zaman Macit bizi kütüphanesine sokarak beni salıncaklı bir sandalyeye oturturken:

— Ee, artık köylü arkadaşlarım da etrafımda kurdukları merak ağının beni ne kadar sıktığını anlasınlar da o kadar taciz etmesinler... dedi ve karşıya, bir kanepeye oturarak:

— Aman azizim, meğer ben ne kadar önemliymişim... Bunu bu kış anladım... Önceden kendimi ben de herkes gibi önemsiz, ihmal edilebilir, yalnız görününce akla gelen adamlardan biri zannederdim, meğer hiç öyle değilmiş... Bütün arkadaşlarımın fikrinde mühim bir yerim varmış... Macit, Macit, Macit... Macit sokağa çıkmıyor, Macit gidenleri sükût ve sıkıntıyla kabul ediyor, Macit şöyle yaşıyor, Macit böyle yaşıyor... Bütün kış dostlarımın sohbet konusu ben oldum... Bu garip değil mi?

Üstündeki kısa robdöşambrının cebinden tabakasını çıkardı, bize birer sigara verdi. O kibrit yakıp benim sigaram için bana uzatırken Nuri Bey:

— Ee, sevinsene... Keşke benimle de bu kadar meşgul olsalar... Demek ki seni seviyorlar, bundan şikâyet olunur muymuş? dedi.

Macit ince ince ikimize de baktı:

— Öyle bir sevgi ki mayasında yalnız merak var... Çekememezlik var... Bencillik var... dedi.

Bu esnada kapının zili tekrar çaldı. Hizmetçi kadın koştu, Macit de hemen kalkarak kapı tarafındaki pencereden baktı:

— Oh, al bir sürü misafir, yani meraklı daha... Bu her cuma artık âdet oldu, bütün köylü arkadaşlar mutlaka bir hafta kalemlerinde,[1] işlerinde sıkılan canlarını eğlendirmek, biraz keyiflenmek için gelip burada sermaye toplarlar... Bu cuma olsun kendimi bu işkenceden kurtarmak istemiştim... Haydi, yine feda olalım...

Tevekkül eder bir halde tekrar cama vurdu. Ve kapı açılıp üç dört kahkahanın yaklaştığı işitilirken bana dönerek:

— Bak Necip, dedi. Bu kadar fedakârlığa sana hayatımı ve dostlarımı göstermek için katlanıyorum, bak da ibret al...

İkisini yine vaktiyle Macit'in yanında görmüş, diğer üçünü ise yalnız uzaktan tanımış olduğum beş genç daha girdi. Macit'in odasının her zamanki sükûneti bile bu fazla neşeden, bu şamatadan, bu peş peşe atılan kahkahalardan şaşırmış görünüyordu.

Bunların ikisi, yolda başladıkları ve kahkahasına hâlâ devam ettikleri bahsi tamamlıyorlardı. Kapının yanında, ayakta, bazen yüksek sesle bazen de ihtiyatla birbirlerinin kulağına yaklaşarak ve kahkahadan kırılarak konuşuyorlardı. Diğer üçü beni de görünce resmileştiler. Takdim merasimi yapıldı. Sigaralar ikram edildi. Kahkahalı sohbet ancak bu esnada bitti. Bunların biri, Sabri Bey isminde bir süvari zabiti, Macit'in elini tutup koparmak istiyormuş gibi askerce sallayarak:

— Nihayet ele geçtin, hain firari! dedi. Seni görmeyeli neler oldu? Nerelerdesin, ortadan kayboldun?

Nuri Bey, biraz önce işittiği tuzluca sözlerin acı etkisiyle, Macit'e kendisini savunduğunu göstermek içinmiş gibi:

---

1 Resmi kuruluşlarda yazı işlerinin görüldüğü yer.

— Canım çalışıyor... dedi. Büyük bir Osmanlı tarihi yazıyor... Herkes sizin gibi tembel değil ayol! Baksanıza, masa evrak-ı perişan altında çatırdıyor, meşgul, meşgul...

Hepsinin gözleri merakla masaya çevrildi. Macit acı acı gülerek:

— Merak etmeyin, merak etmeyin, Nuri Bey latife ediyor... Eser yazmıyorum... O kâğıtlar bütün masraf pusulaları...

Sabri tekrar kuvvetli elini Macit'in omzuna uzattı:

— Ee, neyle meşgulsün öyleyse? Ortadan böyle kaybolmak için mutlaka bir sebep var?

Macit bana acı acı bir şikâyet bakışı atfederek ve bu hali bir latifeyle geçirmeye gayret ederek:

— Daima meraklı... Hem sen omzumun yanında öyle yeniçeri tavrıyla durursan beni korkutursun... Şöyle otursan ya...

Şimdi Nuri, Sabri'yi çekerek yanına aldı ve onunla gizli gizli konuşmaya başladı; diğerleri köye dair bir sohbet açtılar, bu esnada Sabri tekrar başını bize çevirdi:

— Lakin bu sene adanın kalabalığı ne, dedi. Saat dokuza gelince kalabalıktan sokağa çıkılmıyor... Piyasa[1] için köydeki arabalar yetmemeye başlamış... Daha nisanın sonunda boş ev kalmamış...

O vakit herkes bir lakırdı söyleyerek konuşma devam etti:

— E, bu sene bahar ne kadar hoş oldu. Martta mart değil, hazirana benzer bir vakit geçti...

— Bu sene dünya mevsimlerini değiştirmiş diyorlar...

— Oo, işte bu tuhaf... Demek bu sene bütünüyle harika olacak... Belki bunun Macit'i de etkilemesiyle bir ilgisi vardır...

Macit gülerek:

— Bari benim yanımda, burada benden söz etmeyi bırakın canım. Yalnızken benden başka bir şey konuşmadığınızı biliyorum... Bari burada bırakın.

---

1 Piyasa (etmek): Bir yol üzerinde gidip gelerek gezinmek, dolaşmak.

Bu esnada tekrar kapının zili çaldı. Pencerenin önünde oturan birisi:

— Oo, Cemil geldi, dedi.

Hizmetçi kadın, artık önceden verilen emrin uygulanmayacağını anladığı için kapıyı ona da açtı, içeri Cemil de girdi. Kapının önünde durarak bir reverans yaptı, sonra bir ayağının üzerinde bir kere döndü ve gülümseyerek:

— Şık mıyım? diye sordu.

Cemil'in en büyük merakı güzel giyinmekti. Bunda hakkıyla başarılı olduğunu her gün seçkin, yeni kıyafetleriyle herkese gösterirken, bununla yetinmeyerek herkesin bunu kendisinin yüzüne söylemesini ve bunun bir rivayet halinde insanlar arasında yayılmasını takip ederdi.

Nuri bu soruya hemen cevap verdi:

— Ne demek civanım, ne zaman şık değilsin ki...

Sabri kendine mahsus bir cüretkârlıkla:

— Cemil o kadar caziben var ki, kadın olsam da seni bugün bildiğim gibi nasıl değersiz bir adam olduğunu bilmesem, senin için deli olurdum...

Elbise konusunda gayet mahir ve başarılı olan Cemil, lisan konusunda bu mahareti hiç gösteremezdi. Bunun için bu hücuma yalnız bir "Oo" ile karşılık verdi, fakat bunun yerine Nuri:

— Ey zavallı... Senin bir şeyden haberin yok... Herkes onu senin gibi bilmez, onun için, onun tatlı gözleri ve şıklığı için sabaha kadar uyumayan ne güzel kadınlar var bilsen...

Macit kendini tutamayarak:

— Yo, Cemil'e iftira etmeyiniz... O kadın sevsin... Bu mümkün değil... Cemil'in kalbi yalnız bir muhabbet bildi; o yalnız elbiselerini, boyunbağlarını, gömleklerini, potinlerini sevdi... Kadının, lakin Cemil'i aşkıyla şıklaştıramayacak kadının, ona lüzumu yoktur...

Fakat Cemil, artık bu kadarına tahammül edemedi:

— Onu da kim söylemiş... Siz beni burada görüyorsunuz, beni göğsümde nefis bir gardenya, Mulen Ruj'da[1] görmeliydiniz ki... Vallahi billahi, yüzlük banknotları sigara kâğıtları gibi bükerek çalgıcılara öyle fırlatırdım. Ben bu memleket, bu hayat adamı değilim ki... Ben o hayat için doğmuşum, zevk için, israf, sefahat, içki için... Ben böyle bir adamım. Başka bir şeyin bana lüzumu yok!

— Ee, para? Avrupa'da öyle yüzlük banknotları çalgıcılara atmak için insanın hiç değilse bir milyarder torunu olması lazımdır.

Cemil tatlı bir tebessümle:

— Onu da bu hafta buluyorum... Merak etmeyin... Bir hafta sonra Cemil buradan azat buzat, Paris'te beni gözet olacak... Prens Cemil'den mektup aldım... Tekrar barıştık. Bilseniz bir gün, "Sana bu para iki ay yetişir" diye bana beş yüz lira vermişti, işin tuhafı ben bu beş yüz lirayı altı günde bitirip de tekrar ondan para istemişimdir...

Sabri manalı manalı Macit'e bakarak:

— Adam Cemil, etme be... Bak köyün en tatlı mevsimindeyiz... Gel bizi bırakıp gitme... Bak Sırrı Paşa'nın kızı da dün Beyrut'tan gelmiş... Bu sene senin sayende güzel bir yaz geçirelim...

Bu esnada ben de Macit'e bakıyordum. Ve yüzünün dehşetli bir renksizlik içinde solduğunu fark ettim, gözleri karanlıklar içinde ve görmüyor gibiydi.

Herkes birden bu habere pek önem verdi:

— Ne o, Güzin yine döndü mü? diye sordular.

Sabri dün Suriye yoluyla gelen Mesajeri Maritim'le[2] geldiğini tekrar etti. O zaman konu ona döndü. Bu beylerin hepsi de onunla son derece ilgili görünüyorlardı. Özellikle

1 Moulin Rouge, Paris'in dünyaca ünlü kabaresi, kan-kan dansıyla tanınır.

2 Mesajeri Maritim (Compagnie des Messageries Maritimes): 1851'de Messageries Nationales adıyla kurulan, Avrupa-Asya ticaret rotasında faaliyet gösteren, Paris merkezli Fransız nakliye şirketi. Osmanlı'da da 1851-1914 yılları arasında deniz taşımacılığı yapmıştır.

Nuri Bey, "Güzin Allah için nefis bir kadındır" diyordu. Cemil ise bu gürültü arasında, "Benim paşa kızlarıyla işim yok... Öyle kibirli, boş, manasız kızlarla... Ben Mulen Ruj şantözleri, Paris kokotları isterim!" diye feryat ediyordu.

Bu övgülerin arasında beylerden biri küçümseyici bir tavırla:

— Canım, bırakın şu kızı be! dedi. Müsrif, sahtekâr, dünyayı kendine esir olmuş zanneden, İstanbul'da kendisinden başka kadın yokmuş iddiasına kalkan çalımlı bir kız... Hem nesine... Babasının serveti Abdülhamit'in ihsanlarından peyda olmuş... Kendisi ise eh, oldukça güzel... Fakat sahtekâr, gösterişçi, şımarık bir şey...

Nuri savundu:

— Ne, oldukça güzel mi? Dünyada bundan başka güzel kadın nasıl olunur bunu anlamak isterim... Sizin bu küçümsemeniz ise onun size karşı bir küçümsemesinden kaynaklanan bir şey olsa gerek. Kibrine gelince... Bizim gibi erkeklere kibirlenmesi bence birinci meziyetidir.

Muhatabı hiddetle köpürerek:

— Kibir mi? Herkes ne söylüyor siz biliyor musunuz? dedi ve eğilerek Sabri'nin kulağına bir şeyler fısıldadı.

Sabri bunu pek gürültülü ve devamlı bir kahkahayla kabul etti:

— Amma yapıyorsun ha! Mümkün değil... İşte bunu zannetmem, diyordu.

Nuri işitmek için eğilip başarılı olamayınca:

— Canım biraz insaf... dedi. Bu kız geçen sene bütün yaz kime ne fenalık etti? Kendi halinde, hastacık, her gün arabasıyla gezmeye çıkar, sonra yine zararsızca dönerdi. Bütün bir yaz bir şey işittiniz mi?

— Peki, öyle... Fakat rast geldiği kadınlara, erkeklere o bakış... O göklerden bakıyormuş gibi kibirli bakışı... Sanki dünyada bundan başka bir mahluk yokmuş... Bütün başka adamlar, başka kadınlar adi, başka bir cinse mensup hayvanlarmış gibi...

Nuri tekrar savundu:

— Evet, elbette, elbette ya... Sen onu bilir misin, yakınında bulundun mu? Her gün gördüğün kadınlardan ne kadar farklı, müstesna bir kadın olduğunu biliyor musun? Elbette öyle bakar ya... Biz bir hayvan sürüsünden başka neyiz? Hem nemizi beğensin ve niçin beğensin, rica ederim!

Onlar gürültüyle konuşuyorlardı, ben gözümü Macit'ten ayırmıyordum. İlk renksizlik şimdi yavaş yavaş kaybolmuş, gözlere bir parlaklık gelmiş, ara sıra bu parlaklık ani hücumlarla galeyan ediyor, o da konuya girmek istiyorsa da tereddüt ettiği fark olunuyordu.

Nuri'nin bu iddiası Sabri'nin kibrine dokunmuştu. O, kendine mahsus bir kabalıkla:

— Canım şimdi sen de beni çirkin çirkin söyleteceksin... Bizi beğenmemek için kendisinin nesi var? Sen bir kere kulağını aç da rivayetleri dinle... Bak bir kere onun nasıl bir kadın olduğunu gör, anla... Bir kere diyorlar ki yüzündeki renk hep boyadan ibaretmiş...

Nuri latife yapar gibi bir tavırla:

— Ama hasta... Verem kız... Yüzünün renksizliği de bir kabahat değildir ya... dedi.

Sabri devam etti:

— Sonra şekli... Bütün bacakları, kalçaları pamukla dolmaymış...

Nuri yine aynı tavırla:

— Ee, dedik ya canım... Verem bir kız... Zayıf, hasta...

Sabri hiddetle gülüyordu:

— Ee canım, yalnız bu kadar değil ki... Saçları da takmaymış...

Nuri yine gülerek cevap verdi:

— Allah Allah, bugün takma saç olmazsa mükemmel bir tuvalet[1] mümkün olmadığını bilmiyor musunuz?

Sabri buna da hiddetle başını bükerek:

---

1 Giyinme, süslenme, taranma işi.

— Ee, dedi. Evinde her gün yaptığı kepazeliklere ne diyeceksin? Yolda, arabasında seni beni beğenmeyen bu hanımefendinin, evinin karşısındaki bahçenin bahçıvanıyla her gün akşama kadar karşılıklı kur yapmasına ne cevabın var?

Nuri hayretle baktı:

— Nasıl nasıl? Sabri Allah aşkına, bu mahalle karısı rivayetini sen bari inanıp da tekrar etme... Bu kendisini, ihtişamını, güzelliğini görüp de kıskanan, gururundan kırılmış mahalle karılarının uydurdukları zırvadan başka bir şey değil. Bilirsin ya, bizde âdettir, her parlayan şeye çamur atarız. Her köyde böyle kadın erkek herkesin dikkatini cazibe ve saltanatıyla çekmiş, aleyhinde masallar uydurulmuş müstesna bir varlık, bir kurban bulunur... Bu şahsi hezimetlerinin acısıyla yanan birtakım zavallıların hedefinde olan güzel, müstesna bir kadındır. İşte burada da aynı şey... Güzin, Güzin... Ben itiraf ederim ki ona bayılıyorum... Ve onun gibi bu köyde değil belki İstanbul'da bir tane daha yoktur.

Sabri karşılık olarak:

— Sen ona adeta tutkunsun canım... Bunu geçen seneden beri biliriz... dedi.

Sonra beylerden biri saate bakarak yemek vaktinin geldiğini söyledi. Hep birden kalktılar. Sabri, misafirleri uğurlamakla meşgul olan Macit'i bekledi ve yalnız kalınca:

— Bugün seni biraz fazla sıktım, ama kabahat Nuri'nin... O da o kadar methetmeseydi...

Macit bir şey anlamadığını gösteren bir tavırla onun elini sıktı. Sabri'nin yine pek gürültülü bir kahkaha atmasına neden olan bir sözle onu kapıya kadar geçirdi.

Gittiler.

Macit içeri girdiği vakit omzundan bir yük atanlar gibi bir nefes aldı ve kendini kanepeye salıverdi, orada derin bir tiksintiyle:

— İşte, dedi, işte bunlar dostlar... Yani hayatta ahbaplık ettiğiniz adamlar... Akıl ve zekâlarına, liyakatlerine emin

olduğunuz İstanbul'un en yetenekli adamları... Ah, herkes nasıl bir cihan... Kimse yok, kimse yok ki... Dostlar mı? Duygularına, çıkarlarına uyduğun kadar... Kadın mı? Şehvet duygularını harekete geçirdiğin müddetçe... Hele onlar... Artık o kadar nefret ediyorum ki hatta artık güzellerine bile bakmıyorum... Bir zamanlar ruhlarını adi bile bile, vücutları, güzellikleri, kadınlıkları için bakmaya değer bulurdum... Sade güzelliği, hayvani cazibesi olanları istediğim oldu, şimdi artık tenezzül etmiyorum... Benim ne kadar çapkın bir adam olduğumu bilirsin, işte sekiz aydır ki daimi bir perhizle beraber bugün hâlâ onlardan biriyle temas etmemek için zevkleri bırakacak bir kabiliyetteyim. Halbuki onlara gelince, mesela içlerinde en nezih görünen Nuri... O Sırrı Paşa'nın kızı için o kadar haklı savunmalarda bulunan Nuri bile, dünyanın en maddi adamıdır... Mesela eminim ki Beyoğlu kaldırımında iki mecidiye için dolaşan bir Yahudi çocuğunu da Güzin gibi sever ve ister... Demin herkes bir cihan demiştim... Evet, öyle kapalı bir cihan ki girmek imkânsız... Güzin'i anlamak acaba demin burada öten bu beylerin hiçbirine nasip olacak bir saadet midir? Onlar, onu anlamaya bile layık değildir...

Ben bu galeyandan istifade etmek için kalktım yanına oturdum ve:

— Canım bu Güzin kim, bana anlatsana... dedim.

O zaman bana saf bir içtenlikle bakarak:

— Evet, anlatacağım, dedi. Ve sen dinleyeceksin, sen bu büyük aşk hikâyesini dinleyerek kararını vereceksin, bak Güzin nasıl kadınmış... Bütün o rivayetler ne kadar adi, iftiradan başka bir şey değilmiş... Onu hiçbiri benim kadar tanımaz. Güzin, kendini hediye edecek kadar kendine layık bir erkek bulamamaktan benim gibi şaşırmış, harap bir varlıktır. Şimdiye kadar kimseyi sevememiş, kalbi titremek için hazır, fakat daha onu titretecek kadar mesut bir adam çıkmadı... İşte Güzin, bir genç kız ki aşk için doğmuş, fakat daha sevememiş... Tanıdığı, gördüğü erkeklerin titretemediği kalbini soğuk bu-

larak aşkı suçlamış ve aşkı inkâr etmiş bir kız... Ben kendisini hepsinden çok, o onun aleyhinde kıskançlıklarından kuduran kadınların uydurdukları her türlü herzeyi tereddütsüz kabul edip yayan beylerin hepsinden çok bildiğim, tanıdığım için böyle eminim. Evet, tanıyorum, çünkü... çünkü işte onun için ölüyorum, onu tanıdığım için ölüyorum... Bütün bu buhran, bu inziva, bu uzak durma hep o, hep o...

Geçen sene bütün yaz, geceli gündüzlü beraber yaşadık ve nasıl bir hayatla, nasıl bir aşkla hayal edemezsin Necip! Bu kendinden geçmeyi hayal edemezsin... Her saniyesi başka bir coşku hali olan, şiirli bir aşk hayatı... Ben ki bu yaşıma kadar kendimi aşkı tanımış, beş on kadın sevmiş zannederdim, halbuki anlıyorum ki onların hepsi bir oyuncakmış, bugün onların hepsini, hepsini de reddediyorum... Hepsini de... hepsini de... Yalnız o var, dünyada kadın olarak yalnız o var... Ve aşk yalnız onun aşkıdır...

Bu galeyan beni sersemletmişti. Daha fazla kendini açması için:

— Peki canım, sırayla anlat bakalım, dedim.

Devam etti:

— Evet, anlatayım, anlatacağım. Fakat nereden, nasıl başlayayım... Bütün yaz, bütün bir yaz... Bütün yaz diyorum, halbuki iki ay bile değil, hesap ettim altmış gün bile değil... Fakat bence hem sonsuzluk kadar uzun hem de bir saniye kadar firari bir zaman... Şimdi öyle geliyor. Daha doğrusu bizim ölçülerimizle kabul edilip kıyaslanacak bir zaman değil... Her gün, her gece beraberdik... Akşamlara sabahlara kadar... İki ay, bütün bir yaz... Ah nasıl bir saadetti bilsen...

— Nasıl beraber, bir evde mi?

— Hayır, ev... Evin ne lüzumu var? Bu kırların, bu çamlıkların yanında ne lüzumu kalır? Kırlarda, çamlarda, arabalarda... Ah o çamlar Necip, hele o Hıristos...[1] İşte bugün, ay-

1 Büyükada'nın kuzeyinde, Hıristos Manastırı'nın bulunduğu İsa Tepesi olarak da bilinen tepe.

rıldıktan yedi ay sonra bile beni sokağa adım attırmayacak kadar üzen bu hatıralar... Yemin ettim: Onunla beraber olmazsa ölünceye kadar bana artık tur yoktur... Tekrar oralara gidip bir gün şu ağaçların altında, şu yolda onunla beraber, onun varlığının havasında, onun ruhu okşayan sesiyle sarhoş olarak gezdiğimi düşünmeye tahammül edemeyeceğimi biliyorum... Onun için sokağa çıkmıyorum... Çünkü nereye baksam o... Beraber gezmediğimiz İstanbul'un bir köşesi kalmadı... Hiçbir güzel yer yoktur ki onun muazzez refakatiyle gitmemiş olayım... Ah Necip, onu bir gün o kadar acı acı kaybedip hatırasıyla dolu olan İstanbul'da bu kimsesiz, bu ölü hayatla yalnız kalınca, aylarca ne çektiğimi bilsen... Nereye baksam oydu, onun muazzez hatırası, muazzez sesi, muazzez şekli ve hayali... Pendik'ten ta Çekmeceler'e kadar... Her noktada onun güzel hayali uçuyordu... Bütün bu kaçınılmaz manzaralara alışıncaya kadar neler çektim bilsen... İlk günlerde buralara bakmak, bunları hatırlamak göğsüm deliniyor ve ciğerlerim parçalanıyormuş gibi beni maddi bir ezayla harap eder ve inletirdi. Tıpkı bir ateşle dağlanıyormuşum gibi tahammül edilemez bir his... Fakat ada... Ada öyle mi? Burada gezmek nasıl mümkün olur? Burada gezmek o manzaraları uzaktan görmek gibi değil ki... Gidip de belki ayaklarının izini görmek, sesini işitir gibi olmak, güzel kokusunun uçuşan kalıntılarını hissetmek, hekimlerin uyarılarına kulak vermeyip benim için hasta hasta gece yarılarına kadar sokaklarda gezdiğini düşünmek!

O zaman sordum:

— E, bana doğru söyle bakayım; bir kere olsun bir evde, bir yerde buluşmadınız mı?

Yüzüme hayretle baktı.

— Nasıl soruyorsun, ne yapacaksın?

— Sen söyle... Nerede buluştunuz?

— Buluştuk; üç kere... Başkalarının evinde...

— Ee, bir şey olmadı mı?

Hiddetle haykırdı:

— Ah işte, işte sen de oraya geldin... Büyük, yegâne mühim mesele! Sainte Beuve[1] Madam Victor Hugo'yu sevmiş. Aralarında bir şey oldu mu? Bütün Fransız edebiyatı iki grup oldu... Elvire[2] Lamartine'le yattı mı yatmadı mı, mühim mesele... Halbuki işin en mühim noktası onun iki ay gece gündüz benimle vakit geçirmesidir... Kimse bunu düşünmüyor! Seni de meraktan kurtarayım, hayır, hiçbir şey olmadı ve bugün buna hâlâ üzgün değilim. Bunu sen de çok tuhaf buluyorsun, hatta Sabri'yle Nuri işitse ilk sözlerinin bana eşek diye haykırmak olacağına eminim... Halbuki hiçbir şey olmadı ve ben daha çok mutlu oldum. Rast geldiğin kadına hemen sahip olmakta ne zevk olduğunu ben hiç anlamıyorum... Ben böyleyim... Düşün ki ancak bir ay sonra elini öpebildim.

Ben bir sigara yakarak:

— Aman aman, dedim. Bu pek garip bir hikâye, şunu sırayla anlatsana...

* * *

O zaman büyük harareti, anlattığına göre renkler, manalarla yüzünde kâh bulutlar, kâh güneşlerle yansıyarak, kendisinin pek vâkıf olduğum ruhunun bütün duyguları gözlerinde benim için şiddetle belirerek anlatmaya başladı:

Geçen yaz başlangıcında bizler, yani adanın genç haylazları, mevsimin getirdiği kiracıları âdet olduğu üzere merak ederek ilk turlara başlamıştık; rast gelinen arabalardaki güzel yüzleri incelemekle ufak tefek tanışıklıklar kurulmaya yüz tutmuştu. Güzin o vakit ortaya çıktı; haziran ortasına doğruydu. Her gün turda görülen arabaların arasında, yanında kâh bir Hıristiyan kadın kâh yaşlı bir ihtiyar ka-

1 Charles Sainte Beuve 19. yüzyılda yaşamış, Fransız denemeci, şair, eleştirmen.

2 Julie Charles (1784-1817), Lamartine'in pek çok şiirine ilham kaynağı olan sevgilisi.

dınla bir genç kız görünmeye başladı. Ada hayatının bütün âdetlerine vâkıf olan bizler için bu layık olan önemle değerlendirilmeye değer, mühim bir vakaydı; hemen soruşturma... Anlaşıldı ki Sırrı Paşa'nın kızıymış. Ailesiyle Beyrut'ta ikamet etmekteyken şüpheli bir hastalığa yakalandığı anlaşıldığı için tedavi olmak ve hava değişikliği yapmak arzusuyla yaz için Büyükada'ya gönderilmişmiş...

Hayatı, hali ve tavrı, her akşam mutlaka tura çıkıp oldukça serbest gezmesi herkesin o kadar dikkatini çekmişti ki rivayetler peyda olmaya başlamıştı. Herkes bir türlü şey söylüyor, herkes mutlaka bir fenalıktan bahsediyordu. Halbuki kendisi son derece kibirli görünüyor, kimseyi bakılmaya layık bulmuyormuş gibi kalabalığa rast geldikçe umursamaz ve ciddi geçiyordu. Benim pek fazla dikkatimi çekti. Benim olduğu gibi bütün arkadaşların da dikkatini çekmişti. Hatta Nuri her yerde, herkesin içinde, kendisine mahsus bir açık yüreklilikle Güzin'e bayıldığını, onun enfes olduğunu ilan edip duruyordu. Ben yine ara sıra yakalandığım bilindik aşk ihtiyacı hummalarından biriyle malul ve haraptım. O zamana kadar gördüğüm kadınlar arasında dikkate değer, arzu uyandıran birine rast gelmemiştim. Güzin'in ne kadar kibirli olduğunu gördüğüm için ona yaklaşmaya cesaret etmek mümkün olmuyordu. Nihayet bir sabah, İstanbul'a gitmek için iskeleye inmiş, vapurun gelmesini bekliyordum; baktım arabası geldi ve o inerek karşıdan, kalabalık içinden, kendine mahsus bir kibir ve saltanatla yürümeye, ilerlemeye başladı.

Orada birikmiş kadın erkek bütün halk, ona hayret ve tutkuyla bakıyorlardı. Şüphesiz hepsi de benim gibi itiraf ediyorlardı ki bir kadın ancak bu kadar nefis olabilir... Herkesi bilmem, fakat önümden beni yürüyüşü, tantanasıyla mest ederek geçti.

Vapura girdik, vapur hareket etti. Ben hâlâ bu muhteşem seyirle kanat çırptığım göklerde, şiir ve aşk sonsuzluğunda uçuyordum; kendi kendime "Niçin olmasın?" diyordum.

"Yüksek... Fakat daha iyi değil mi?" diye tereddütlerimin yavaş yavaş eridiğini hissediyor, adeta karar veriyordum. Hatta kendisine yazacağım mektubun cümleleri birer birer fikrimde oluşuyordu. Defterimi çıkararak bunları kaydetmeye başladım.

Fakat böyle bir karar vermekle bu kararı uygulamak arasında ne kadar mesafe olduğunu özellikle sen bilirsin, çünkü sen de aynı yolun gazisisin... Bir kere mektup yazılmış olsa, verilmesine kesinlikle karar verilmiş olsa bile bunu hangi vasıtayla ona ulaştırmak mümkün olabilirdi? Yoldan arabasına atmak mı? Oo, bu Kâğıthane ve Fenerbahçesi[1] usulünü elbette ben de onun kadar nefretle karşılarım. Ve böyle atılan bir mektupla arabasını kirletmemek için şemsiyesinin ucuyla onu sokak ortasına fırlatması gayet haklı bir hareket olur.

Sonra kendisini bir iyice inceleyip, şimdiye kadar olduğu gibi değil, bir de bu yeni bakış açısıyla anlamak gerektiğini düşündüm ve bir hafta kendisini turda ısrarla takip ederek anladım ki kendisi hakkında ada kadınlarının yaptıkları rivayetlerin hiçbirine inanmamak lazımdır. Rivayete bakılırsa herkesin içinde büyüklük satan bu hanım, tenha yerlerde rast geldiği erkeklere bol bol tebessüm ve iltifat ediyordu. Halbuki tenhada olsun kalabalık içinde olsun tam bir ciddiyetle piyasasını yapıyor ve yolda rast geldiği arabalarda kendisine karşı gösterilen ilgiye, hayranlığa pek kayıtsız kalıyordu. Bana rast geldiği vakitler yine aynı şekilde umursamaz ve ciddiydi. Güzin'in halini, tavrını görmeli ki bu umursamazlığın ne kadar asilce, tabii bir şey olduğunu takdir etmek mümkün olsun. Sizi görünce açık peçelerini indirecek kadar tesettürüne itina gösteren kadınlar, sonra tesadüflerinde yürüyüşlerini, tavırlarını ellerinde olmadan değiştirerek düzeltmeye çalışan, yani varlığınızın, orada oluşunuzun te-

1 Özellikle ilkbahar mevsiminde gidilen Kâğıthane mesiresi, o dönem İstanbul'unda halkın rağbet ettiği eğlence yerlerinin başında gelirdi. Kadıköy'deki Fenerbahçe de yine çok sevilen mesirelerdendi.

sirsiz kalmadığını gösteren kadınlar vardır. Güzin ise siz hiç yokmuşsunuz, o yalnızca, tenha bir yerden geçiyormuş gibi bir umursamazlıkla donatılmıştı.

Nihayet, bir hafta bu takiplerden öyle bir hale geldim ki ya tamamen ümitsiz ya da başarılı olup somut bir neticeye ulaşmak ihtiyacı zorunlu oldu. Her gün, her haline daha çok tutuluyordum. Kendi kendime "Ah, buna sevilmek, bu umursamazlığın sizin için eridiğini, onun yerine bir sıcaklığın peyda olduğunu, dünyaya karşı kibirli bu varlığın sizin, yalnız sizin için fedakâr, müşfik, size bağlı olduğunu görmek saadeti..." diye sızlıyordum.

Mektubu vermek için birçok tasarıdan sonra, iskelede çikolata satan ve Hıristos'ta yahut yollarda herkes gibi kendisini gördüğü için tanıyan bir çocuğu uygun buldum ve bir akşam, turdan dönüşünde arabasından inerken çocuk yaklaşarak, karşısında ben "şimdi reddedecek, almayacak" diye bin heyecan, bin çarpıntı içinde kıvrana kıvrana bakmaktayken mektubu kendisine uzattı; çocuk muhtemel sorulara verilecek cevapları benden tekrar tekrar ezberlemişti; mektubumu elinde tutup bir baktığını, sonra çocuğa bir iki söz söyleyip mektup elinde evden içeri girdiğini gördüm...

Çocuk koşarak bana geldi, eline istek ve sevinçle bir mecidiye sıkıştırdım; o üç günde kazandığı mecidiyeyi şimdi beş dakikada kazandığını söyleyerek sevinçle koşarken ben, mektubumu reddetmeyip kabul etmesini düşünerek deli gibi uçarcasına iskeleye indim. Bu ilk başarıydı.

Çünkü büyük bir cesaretle iddia edebilirim ki maharetle yazılmış bir mektuba karşı koyacak kadın yoktur. Özellikle Güzin'e yazdığım bu mektup... Bunu hangi kadın okusa, ne kadar mağrur olursa o kadar gururunun sevindiğini hissederek kalbinin en gizli köşelerinde bir memnuniyet, sonsuz bir zevk duyacağı şüphesizdir. Dünyada hiçbir kraliçe, hiçbir zaman bu kadar yüceltilmemiştir. Kendisinin gururunu okşayarak mektubun kimin tarafından yazıldığını merak

ettirmek... İşte ilk saldırının amacı buydu. Çünkü mektup imzasızdı. Uzun uzun, İstanbul'da bakmaya ve dikkate değer bir kadın olmadığı için kendimi çölde kalmış bir medeni gibi gösteriyordum. Nihayet kendisini görüp, her halinden, her tavrından ne kadar nadir bir insanlık örneği olduğunu takdir etmişim, o kadar cazibesi, yüceliği, seçkinliğiyle büyülenmişim ki bunu hiçbir ümit olmadığı halde bile kendisine ilan etmek benim için karşı konulamaz bir ihtiyaç olmuş... Bu mektubu işte onun için yazmışım.

Bir kadını mağlup etmek için onun ruhunu, ruhunun eğilimlerini bilmek ve ona göre bir saldırı düzenlemek gerekir; Güzin pek kibirli, kendini pek bu muhitin üstünde buluyordu. Benim saldırım da bu bakış açısıyla düzenlendi. Hemen itiraf edeyim ki ben onu henüz o büyüklenmeye, o ciddiyete rağmen, bizde örneği pek çok olan sahte, gösterişçi, şımarık bir paşa kızı olarak değerlendirmekten pek uzak değildim. Evvela basit bir oyuna girer, mevsimi geçirecek bir eğlence arar gibi başladım. Bunun için hürmet ve cesaretsizlikle dolu ilk mektuplarımda pek küçük göründüm, kendisini pek büyüttüm.

Beni bir züppe olarak görmemesini, özellikle kendisi gibi bu muhitin pek üstünde olan harika bir varlığa böyle bir mektup vermek cesaretinin olağan dışılığını affetmesini istirham ediyor ve bu cesaretin, yalnız uzun seneler gıdasız kalmış ruhumun nihayet aradığı güzelliğe tesadüf etmek saadetinin deliliği arasında peyda olmuş ve elde olmadan işlenmiş bir hata olduğunu, gerçekte kendisinin böyle tacizlerden pek yüksek, pek uzak bulunduğunu söylüyordum.

Şimdi bu mektupların Fransız aşk ve ruh romancısı Stendhal'in tabirince Güzin'de yarattığı "ateşleri" düşün. Evvela kendisini methettim, ikinci mektupta ise kendimi daha iyi tanıttım. O pek yüksek bir kadındı, ben de bu erkekler arasında ona layık olacak bir erkektim. Şimdi emindim ki onu yiyen şey "Acaba kim?" sorusudur. Ve her saat, benim kim olduğumu gösterecek bir şey, bir işaret beklemektedir.

İşte bunu üçüncü mektubum yaptı. Bunu imzamla gönderdim; bunda ilk iki mektubumun istirhamlarını tekrar ederek, beni görünce nefret etmemesi için son derece niyaz ediyordum ve "Eğer sizi bütün kadınların üzerinde müstesna bir varlık olarak bilip, ortaya çıkan istek ve ihtiyacı elde olmayarak göstermek bir kabahat olsa bile, kalbinizin büyüklüğünü ispat için hiç olmazsa hakaret etmeyiniz..." diye yalvarıyordum. Bu mektubu verdikten sonra artık tura çıkamaz oldum, "Ya beni gördüğü vakit dehşetli acı bir hakaretle alay ederse..." diye harap oldum.

İşte buna bir çare olmak, aynı zamanda onun ruhu ve meyli hakkında da bilgi edinmek için büyük bir cesaretle dördüncü mektupta bir randevu verdim. Eğer yola gelecek gibi bir şeyse, bu randevuda anlaşılacaktı ve eğer yola gelmeyecek inatçı bir kız ise ben de artık takibi bırakarak biraz rahat edecektim. Artık bu karardan sonra rahat rahat tura çıkar ve kendisini görünce lakayt ve müsterih kalabilirdim.

Eğer çarşamba günü sabahı arabasıyla Hıristos'tan geçerse, anlayacaktım ki beni ötede beride karşısında görmekten nefret etmiyor ve haftada bir olsun mektubumu almak hoşuna gidiyor. Bugün buna nasıl cesaret ettiğimi hayretle düşünüyorum. İnsan sevmeyince pek cesur olur; o zaman ben daha onu yalnız "istiyordum," aşk ise sonra geldi...

Evvela bu oyuna girdiğime pişman olarak ve bu kadar gayretten ve başarıdan sonra (zira birbirini takiben ve aynı yolla verilen mektuplarımı reddetmeyip alması bir başarıydı) öylece bırakmaya kıyamayıp, eğer bir ümit yoksa bitsin yahut başlamasın diye bu cesarette bulunmuştum. Çarşamba sabahı Hıristos'a çıkarken gelmeyeceğine emindim. Çünkü o dünyayı yaşadığı yıldızlardan seyreden, başörtüsü arasından cihana bir kraliçe kibriyle bakan, gözleri dünyayı kirpiklerinden süzdükten sonra görmeye tahammül eden kibir ve gurur ilahesi benim randevuma gelsin, bu mümkün müydü? Belki mektuplarımı bile öfke ve sinirle yırtmıştı. Hıristos'ta otur-

dum. Gözlerim araba yoluna dikilmişti. Bir çeyrek kadar vakit geçti, tek tük arabalar geliyordu. Derken karşıdan onun arabasını görür gibi oldum, hakikaten oydu. Ah Necip, o vakit bütün çekeceğim elemler içime doğmuş gibi yüreğim büyük, sonsuz bir korkuyla atmaya başladı. Beni mahvetmek için biri geliyormuş gibi kendi kendime zevkten çok korkuyla, "Aman yarabbi, geliyor, geliyor..." diye inledim.

Ben onun geleceğini ümit etmezken, ilk mektubunu orada aldım. Ah bu mektup, işte benim esaretim bu mektubun sonucudur. Beni işte o mektup mahvetti. Şimdi böyle bir kızın mektubunu nasıl tasavvur edersin sen? Hayır, her türlü tasavvurun üstünde, acı, ciddi, inleyen bir mektup... Uzun uzun hastalığından bahsediyor, hasta ve tedaviye muhtaç bir kızın böyle dikkati çekmesine şaşırıyor, bir yanlışlık olmasın gibi bir ihtiyatla, "Ben öyle güzel bir kadın değilim, bu kadar iltifatın manası ne? Ben ölmeye mahkûmum, bunun için kimseye fenalığımın dokunmasını istemem. Merhamet ediniz, beni kendime bırakınız. Yalnız bana edebi bir eser okuyormuşum hissi veren mektuplarınızdan mahrum bırakmayınız" diyordu.

Adeta deli oldum, sanki hummaya tutulmuş gibi dehşetli bir titremeyle harap ve perişan kaldım. Çünkü ben geleceğini bile ümit etmezken gelmiş ve bana hiç tasavvur edemeyeceğim kadar acı bir mektup vermiş, böylece beni hiç düşünemeyeceğim bir şeref ve saadetle memnun etmiş, yani mektuplarımı okumaktan hoşlandığını itiraf etmişti. Fakat bu matemnameyi okuyunca, işte ilk, en önce orada kendisine bağlandım. Bu kadar üstün bir varlığın ölüme mahkûm olması ve bunu kendisinin bu kadar derin bir acıyla bilip itiraf etmesi... Şimdi anlıyordum, dünyayı umursamaz, bir heyula gibi, hissiz gezmesinin sebebini şimdi anlıyordum. İnsan veda edeceği güzel şeylere acı bir intikam hissiyle ilgisiz kalmak ister. "Ah, kendisine yakın bir adam, bir akraba yahut kardeş olsam, onu alıp tedavi için dünyanın merhametli

ve şefkatli ufuklarına götürsem, orada onu iyi etmek için çalışsam ve iyi olmazsa onunla beraber ölsem…" emeli, şiddetli bir tahakkümle benliğimi işte o gün ele geçirerek istila etti.

Yazdığım cevap bütün bu emeller, bu temennilerle beraber, özellikle kendisine sağlığı hakkında ümit verecek sözlerle doluydu. Ve mektupla anlaşmanın zorluklarından bahsederek, görüşmek üzere bir ikinci randevu daha verdim.

Ah, yeni başlayan aşk ilişkilerinin bu heyecanları… Bu daha bir bağdır, fakat o kadar, o kadar titrek, o kadar bir meltem darbesiyle kırılıp kopacak sanılan, o kadar ince bir bağdır ki bunu güçlendirmek isteği ruhu yakar kavurur… Her gün "Acaba koptu mu, kopacak mı, dün nail olduğum saadet bir rüya değil mi?" diye yürek çırpınır. Bir gün önce mevcut olan ve sizi o kadar mesut eden bu bağın bir gün sonra varlığından daima şüphe edersiniz… Her yeni buluşmaya titreye titreye, acaba her şey mahv mı oldu diye kuşkuyla ve ürpererek gidersiniz… Ah bu heyecanlar, bu ateşli titreyişler, işte aşk da zaten bunlar değil midir? İnsanı helak eden, fakat her an büyük bir savaş kazanmış komutan mutluluğuyla sermest bırakarak ortaya çıkan ilk başarılar, korkuyla titreyen, hiçbir zaman emin olunmayan zaferin zevkiyle devam eden ilk aşk anları… Sonra bir an da olur ki başarı, zafer tamam olur; günlerden beri bin endişe, bin ıstırap, bin heyecanla, devamından emin olamayarak kıvrandığınız saat gelir: Kadın size teslim olur…

Ben daha bu zaferden pek uzaktım ve bu ikinci randevuya giderken, "Mümkün değil gelmeyecektir" düşüncesiyle gitmiştim. Ve hakikaten de gelmedi. Yalnız o günkü bekleyişim, her an saat elimde, ruhum gözümde, gözlerim yolda, en ufak sese dikkat ederek geçirdiğim bekleyiş saatleri, en duygusuz kalpleri bile aşka bağımlı bırakabilir. Fakat ben mektubumda, belki bir engel çıkar da bugün gelemezse ihtimalini düşünerek, bir diğer gün için başka bir yerde, ikinci bir randevu daha belirlemiştim. Burası ise dilin ucuydu.[1]

1 Büyükada'nın batısındaki Dilburnu mesiresi.

O günü hiç unutmam. Adanın üzüm panayırı günüydü, bir pazartesi günü... İskele, yollar pek kalabalıktı, arabalar gidiyor, doluyor, boşalıyor, koşuyorlardı. Ben bir arabaya atladım, dile doğru uçmaya başladım. Yüreğim artık her şeyin bittiğini, benim bu görüşme hakkındaki cesaretlerime kızarak bana bir ders vermek için o kadarcık başlamış olan ilişkinin bile şiddetli bir darbeyle kırıldığını, benden belki mektup kabul edebilecekken artık ona da razı olmayacağını düşünerek pişman oluyor, korku ve ümidin mücadelesinde korkunun galip geldiğini, ümidin yok olduğunu görüyordum. O kadar ümitsizdim ki ilk randevuya gelmemesiyle de kesinleştiği halde, gelmeyeceğini bile bile söz vermiş olduğum için gidiyordum. Çünkü, nasıl düşünmemiştim ki... Kendisi gibi bütün adanın üzerine titrediği, herkesin dikkatinin ve merakının hedefi olan parlak bir genç kız benimle böyle her tehlikeyi göze alarak görüşmeye razı olamazdı. O kadar meraklılardan biri tarafından ufak bir şüphe adada büyük bir rezalet çıkarabilir ve hakkında rivayet halinde dolaşan sözler böylece herkes için gerçekleşerek kendisini mahvederdi.

Dilin ucuna gittim, bir taşın üzerine oturdum, kendisine vermek üzere yazdığım mektubun son satırlarına devam ederek, "Ah gelseniz... Gelseniz... Sizi nasıl titreyerek, nasıl bir coşku ve çırpınma içinde beklediğimi bilseniz de gelseniz..." diye yazıyordum. Arkamda bir çıtırtı oldu, başımı çevirdim, baktım, oydu! Elinde bir mektup vardı. Titreyerek acele ettim, o da pürtelaştı, mektubu verdi, benim mektubu aldı ve "Rica ederim siz biraz sonra geliniz... Belki görürler de..." diye çekildi gitti.

O arkadaşı ihtiyar kadınla uzaklaşıyordu, ben ilk defa işitmiş olduğum bu sesin çıldırtıcı ahengiyle sermest, büyülenmiş, ezilmiş, kımıldamayarak ona bakıyordum. İyice uzaklaşıp kaybolduğu vakit sallanarak bir ağaca dayandım; mektubunu açtım, bunda birçok sözler arasında hastalığı hakkındaki endişelerim ve söylediklerim için bana teşekkür

ediyor, fakat kendisinin bu marazdan kurtulmasının artık mümkün olmadığını tekrar ederek, “Bütün doktorlar tarafından ümidi kesilmiş, ölmeye mahkûm bir kızım!” diyordu. Bu böyle nefis ve aşk dolu bir genç kız için ne acı bir ifadeydi!

Nihayet, benim verdiğim her randevuya gelmesinin mümkün olmadığını ve mektuplarımı da bir daha o çocukla göndermeyip her gece kendisi yemekten sonra Nizam Yolu’nda sağlık için küçük bir yürüyüş yaptığından kendim vermemi, fakat pek dikkatli ve tedbirli olmamı söylüyordu.

* * *

Bu esnada hizmetçi kadın yemeğin hazır olduğunu söyledi. Yemek odasına geçtik sofraya oturduk; Macit o ilk hararetle ara vermeden hikâyesine devam etti:

Nihayet, nihayet Güzin’i ele geçirmeyi başarmıştım. Çünkü bu adeta benimle görüşmek için müsaade ediyor demekti. Ben kendisini nerede ve nasıl göreceğimi düşünerek bir türlü bir karar veremezken, o bir hamlede görüşmek için yer, zaman bulmuş ve tayin etmişti. İtiraf etmeli ki kadınlar bu hususta bizden daha etkin ve daha maharetlidirler... Bir görüşme tayin edişleri vardır ve bu görüşmenin her tehlikeden o kadar azade olmasında o kadar başarılı olurlar ki... Bütün bu esnada ben bizim arkadaşların yanında bulundukça, ara sıra Güzin’in bahsi olurdu; Nuri alışıldığı üzere ona hayranlık gösterir, Sabri ilk günden beri devam ettiği aleyhtarlığını artırır, adanın dört köşesinde Güzin aleyhinde uydurulan bütün iftiraları tekrar ederlerken, ben kendi köşemde “Ah bilseniz, siz bilseniz...” diye kendi kendime gülerdim.

O mektubu aldığımın gecesi, yemekten sonra kendimi hemen Nizam Yolu’na attım. İki saat dolaştım, baktım, aradım. Birçok kadın gördüm, fakat o yoktu. Beni bilirsin ya, aşka olan meylim kadar, belki daha fazla şüpheye meylim vardır. Hemen, “Beni aldattı, benimle eğlendi...” demeye başladım. Öbür gece yine gittim, biraz sonra o da çıktı, yanında yine o

ihtiyar kadın vardı. Tenha bir yerde kendilerine yaklaşarak, "Bonsuar..."[1] dedim. O tatlı, ruhu okşayan bir musikiyle sermest bırakan güzel sesiyle, "Bonsuar..." diye karşılık verdi. Mektubumu uzattım, aldı, ilerledi. Arkalarında iki dakika tereddüt ettim, fakat tereddüdün, kendisine yanaşıp konuşmaya başlamamanın büyük bir ahmaklık olacağını düşünerek takip ettim, uygun bir yerde yine yaklaşarak, "Müsaade buyurursanız size eşlik edeyim efendim" dedim.

Kararsız, pür heyecan göründü, "Nasıl! Ya görürlerse..."

Fakat bu sesin güzelliğini, sihrini tasavvur etmek senin için mümkün değildir ki Necip... Kendisini işitmeli, fakat benim o arzulu ve istekli takibimle, benim o ümitsizken, kendisine kadar yükselmeye başarılı olmuş olan tutkulu ve muzaffer ruhumun coşku ve bağlılığıyla işitmeli ki bu bendeki şiiriyeti ve musikiyi anlamak mümkün olsun... Ben yine senin selametin için temenni ederim ki kulakların böyle güzel nağmelerden uzak kalsın, çünkü sonra bedeli o kadar ağır, o kadar müthiş oluyor ki...

Ben karşılık olarak varlığıyla, ruhumun bütün derinliklerine kadar nüfuz eden güzel kokusuyla, sesinin gönül okşayan ahengiyle mest olmuş ve ürkek, "Kim görecek?" dedim, "Kimse yok ki..."

Beş on adım yürüdük, bu zor durumda uygun bir söz bulup söylemek o kadar büyük bir maharete bağlıydı ki... Karşılıklı dört beş cümle etmemiştik ki korkuyla titreyerek müsaade istedi, kaçtı gitti. Ah, sevdiğimiz kadının aziz huzurunda bulunduğumuz bu ilk saniyeler... O bir hayat ve nur kaynağı gibi bize şiir ve aşk saçarken biz mutluluktan, güzellikten uyuşmuş, kamaşmış, bitap kalırız... O kadar ki, ondan ayrılırız da hâlâ gözeneklerimize kadar dolu olduğumuz bu aşk nurunun tesiri bâki kalır... Öbür geceye kadar ben bitap ve dehşete düşmüş bir haldeydim. Öbür gece, daha öbür gece, daha öbür gece, artık her gece mutlaka buluşma-

---

1 (Fr. *bonsoir*): İyi akşamlar.

ya başladık. Beni görünce artık o yaklaşır, yine aynı ahenkli sesle, "Bonsuar" der ve artık ayrılırken "Yarın gece yine burada değil mi?" diye ayrılırdı. Fakat bu geceler süresince kendisinde her an çoğalan bir asabiyet, bir hırçınlık fark etmeye başladım. Önce uzattığım mektubu alır, ben kendisine niçin bir şey yazmadığını sorunca asabiyetle cevap verirdi. Yalnız benim aşkımdan değil, aşkın kendisinden şüphe eder, onu inkâr ederdi. "Aşk mı, zavallı kadınları aldatmak için kurulmuş bir tuzak!" derdi. Ben aşkı, özellikle benim aşkımı ispat için teminatımı ısrarla tekrar ettikçe daha da asabileşir, geldiğine pişman olmuş gibi ya hemen kaçar gider yahut, "Rica ederim, başka şeylerden bahsediniz..." der, kararsız, şüpheli bir vaat verir vermez uzaklaşır, bazen zulme varacak kadar hırçınlığı artırırdı. Hiç unutmam, bir gece, bir ağacın dibinde ayakta duruyorduk, o elinde bastonuyla toprakları kazarak dalgın, düşünceliydi. Bana birdenbire, "Ben Mısır'a gideceğim." dedi. Ben hemen, "Oh ne âlâ olur! Ben de beraber..." dedim. Başını kibirle kaldırarak, "Siz de mi? Nasıl?" dedi, "Memuriyetinizi nasıl bırakıp gelebileceksiniz?" Ben şakayla, "Oo, canım sizin için memuriyeti düşünmek ne lazım... Siz hemen müsaade edin, bakın nasıl koşarım..." Acaba bana Mısır'da yaşamak için nereden para bulacağımı sormak mı istiyordu? Çünkü fakir olduğumu bilirdi. İşte ilk günler aksiliğini bu sebebe atfederek içerliyordum, kıvranıyordum. Günler geçiyor, yeni bir başarı, bir ilerleme görmüyordum. Önce olayların birbirini izlemesiyle kolay bir aşka girdim zannederken, onun bu hırçınlığı, beni üzmek için özellikle zorluk çıkarması beni helak ediyordu. Deli gibiydim, sonunda bir ültimatom verdim. Eğer beni seviyorsa böyle aşkı hiç anlamadığımı ve eğer sevmiyorsa açıkça söylemesini ihtar ettim.

Fakat eyvah Necip, ne cevap!.. Ne cevap!.. Hiçbir kadın bir erkeğe dünyada bu kadar acı bir söz söylememiştir. Beni sevmiyordu ve hiç sevmeyecekti. Bana sade bir dost sempa-

tisi vardı, bu gece gezintileri kendisini eğlendirmiyor değildi, fakat o kadar... Kendisinden daha başka hiçbir şey beklememeliydim... O beni bir gezinti arkadaşı olarak görüyordu. Eğer bu şarta razıysam kabul edebilirdim; öyle her gece aşkımdan bahsetmek de kendisini pek sıktığı için artık aşk bahsi de olmayacaktı!..

Ah Necip! Düşün, rica ederim bu hezimeti, bu hayal kırıklığını düşün!.. O kadar uğraşıp, o kadar ümit bağlayıp nihayet başardım, başarıyorum diye kazanma duygusuyla doluyken bu hüsranı, bu mahrumiyeti düşün!.. Fakat nasıl oldu bilmem, bu azap ve acı içinde kaderin sevkiyle olacak iyi düşündüm: Beni daha iyi tanımıyor, hele bir tanısın, o vakte kadar sabır ve sükûtla bekleyeyim dedim.

Öbür gece kendisine gayet mahzun, kırgın, özellikle kendi kaderimden şikâyet ettim. O gösterdiği bu soğuk davranıştan dolayı af istiyor, bense kabahati hep kendimde, kendi kaderimde buluyordum. O gece veda ederken bana ilk defa elini uzattı. Ah bu eli, bu kadar zorluklarla, bu kadar yaralarla kazanmış olayım. Fakat kazanmıştım!.. Nasıl mahvedici ve öldürücü bir savaştan sonra, nasıl bir liyakatle kazanmış olduğumu anlıyorsun değil mi azizim? Bana bu akşam başka bir kadın tamamen kendini teslim etseydi bu zevki veremezdi!

O zamana kadar sade gece görüşmüştük; kendisi o sırada adada sıkıldığını söyleyerek karşıya, Anadolu sahiline gitmek istiyordu; Göztepe'de bir akrabası olduğu için gidip orada kalacaktı. Bana "Siz de gelmez misiniz? Orada gündüzleri de gezeriz..." demişti.

İlk görüşme Pendik'te gerçekleşti. Sekizden on bir buçuğa kadar bir bağın içinde, büyük bir ağacın altında, bir hasır üstünde konuştuk. Ben onu ilk defa gündüz görüyordum, o da beni... Ben tamamen, tamamen, her haliyle tamamen büyülenmiştim. Bir kere gayet müstesna bir giyiniş zevki vardı; süslenmesinin en küçük ayrıntısında bile ince bir itina görü-

lüyordu. Benim gibi hayatını kadınlara adamış bir erkek için bu dikkatten kaçamazdı. Sonra halinde, tavrında o kadar yüksek bir asalet ahengi vardı ki bir bakışı, elinin bir hareketi bile kendisinin nadir bir varlık olduğunu hissettiriyordu.

Ona gelince, benim onun üzerindeki etkimi bilmek mümkün olmamakla beraber, ağzından kaçan birkaç söz benim de hayli kazanmış olduğumu ispat etti. Mesela, biz dalmış konuşurken akşam olmuştu, yanındaki arkadaşı etrafta gezerek dönmüştü. "Çocuklar, akşam oldu artık... Haydi kalkalım..." dedi. Ben saate baktım, saat on buçuktu. O, "Oo, ne çabuk..." dedi, "Hiç fark etmedim." Bir tren on birde, son tren on bir buçuktaydı. Arkadaşının ısrarına rağmen son trenle gitmeyi tercih etti. Sonra vakit gelip de yola düzüldüğümüz zaman o gün aşktan hiç bahsetmemiş olduğum için bana, "Gördünüz mü, bakın bugün aşktan bahsetmediğinizde ne güzel konuştuk. Siz bilseniz, o hususta sessizlik size daha çok yakışıyor..." dedi.

Bu üç işaret, bana bir günde, ondan önce yirmi günde kazanamadığım kadar ilgi kazandığımı zannettirdi.

Öbür gün pazardı. O misafir olduğu evin sahibesiyle Fenerbahçe'ye gidecekti; her ne kadar kendisi bu gezintiyi istemiyorsa da mecburiyetle gideceğini söylüyordu. Bizim hayatımız, eğlencelerimiz hakkında gayet küçümseyici fikirleri vardı. Ben kendisine hiç görmediği, bilmediği Fenerbahçesi'ni anlattım, bazı noktalarını karikatürleştirerek, abartılarla tarif ederken o küçük, şuh, çapkın gülücüklerle göğsü sarsılarak, "Aman Macit Bey, o kadar mı?" diye katılıyordu.

O halde pazartesi günü buluşmak üzere sözleşerek trene bindik, aynı vagonda oturduk, onları Göztepe'ye kadar götürdüm, orada ben de inerek başka trenle Maltepe'ye ve Maltepe'den vapurla adaya döndüm.

Sana ne diyeyim Necip... Mesuttum... Hem öyle bir saadetle ki... Zira öyle kadınlar vardır ki yalnız onlar tarafından

bilinmek bile bir saadettir. Şüphesiz Güzin de bu kadınlardandı. Bu saadetin kalbimde mümkün değil olmayan başarı ümitlerini canlandırması ise beni şimdiden dehşete düşürüyordu. Ben kendisini şimdiye kadar tanımayarak, bilmeyerek sevmiştim, bugün ise onun bu çevre için ne nadir, ne müstesna bir varlık olduğunu iyice anlayarak saygı duyuyordum.

Öbür gün, pazar günü, ben sabahleyin iskeleye iniyordum, yanımdan geçen bir arabada onu gördüm zannettim, başımı çevirdim baktım, o da başını uzatarak bana baktı ve başını salladı. Garip şey, acaba niçin Fener'e gitmemişti de adaya gelmişti? Bunu öbür gün anlayabildim; o gün Çekmece'ye gidecektik, ben kendilerini Sirkeci'de garda bekleyecektim. Fakat ben bir an evvel buluşmak için onların bineceği vapuru Köprü'de[1] bekleyerek Sirkeci'ye kadar da beraber gitmeyi tercih ettim. Fakat vapurdan çıkmadılar... Ben telaş ve heyecan içinde çırpınıyordum. Bundan önceki vapurla gelmiş olamazlardı. Mutlak treni kaçırmış olacaklardı. Yoksa hiç mi gelmeyecekti? Yoksa her şey bitmiş miydi? Ne olursa olsun diye bir kere de gara koştum, baktım oradalar... Yanındaki kadın, "Küçükhanım sizi bekletmemek için treni beklemedi, köyden arabayla indi. Halbuki buraya geldik baktık ki siz daha gelmemişsiniz... Dün de sizin için adaya geldi. Halbuki sizi bulmak mümkün olmadı ki..." dedi.

Hemen biletleri aldım. Trene atladık. Fakat Rumeli vagonlarının biçimsizliği bizi Çekmece'ye kadar bir araya gelmekten alıkoydu. Çekmece'ye çıktık, o da benim kadar sıkılmıştı, ağaçların altında yürümeye başladık. Florya bahçesine girdik. Orada kimse yoktu. Ah, sana ne söyleyeyim Necip... Saadetin hikâyesi olmaz derler, o kadar doğrudur ki... O gün akşama kadar ağaçlar altında, kumlar üstünde,

---

1 İstanbul'da Haliç'in iki yakasını, Eminönü ile Karaköy'ü birbirine bağlayan Galata Köprüsü. 1800'lü yılların sonlarında ve 1900'lerin başlarında vapurlar Galata Köprüsü'ndeki iskelelerden hareket ediyordu. 1994 yılında tamamlanan ve bugün kullanılan yeni Galata Köprüsü'nde vapur iskelesi yoktur.

deniz kenarında beraberce hayatımızdan, geçmişimizden, geleceğimizden bahsederek ne tatlı saatler geçirdik. Kendisi sokakta hiçbir şeyi yemediği için İstanbul'dan gelirken çayla bisküvi getirmiştim. Gazinocuya çay pişirttim. Velhasıl o gün karar verdik, o gün söz birliği ettik ki benden ayrıldığı vakit, hastalığı şiddetlenir de tehlike ortaya çıkarsa, nerede olursa olsun mutlaka bana haber verecekti ve ben yanına koşarak beraber ölecektim.

Akşam olmuştu. Ben de, galiba o da, ayrılmak istemiyorduk. Trenler birer birer gidiyordu. Arkadaşı, Hacı Hanım diye çağırdığı bir kadıncık, "A, küçükhanım, ayol gece yarıları oldu, kırlarda mı yatacağız? Kalkın, gidelim haydi... Şimdi yüreğime inecek?" diye telaşla çırpındıkça o kendine mahsus şuh tebessümlerle gülüyordu.

Son trene bindik, trende bu sefer yine ayrıydık, fakat nasılsa yan yana binmiş olduğumuz için pencerelerimizden birbirimizi görebiliyorduk. İstanbul'a gelinceye kadar akşamın hüznü, karanlığı içinde pencereden çekilmeyerek, sessiz, mahzun, dalgın durdu, birbirimize bakıştık. Ben mahzun ve dalgın olabilirdim, fakat ona ne oluyordu? Acaba onun kalbi de uyanmaya, onun ruhu da titremeye mi başlamıştı? Evet, zannederim ki öyle... Çünkü onun ilgisiz olmadığını, bana iddia ettiği gibi, sıradan bir sempatiden pek başka şeyler hissettiğini gösteren birçok alamet vardı; mesela öbür gün Kâğıthane'ye gittik, yine akşama kadar beraber, saatlerin geçtiğinden habersiz, akşamın çabucak gelmesine üzülerek kayığa bindik. Dönerken düşündü ve dedi ki: "Ne tuhaf şey, insan birbirine ne çabuk alışıyor... Akşam olunca ayrılmak gücüme gitmeye başladı."

Ben mesut, fakat saadetime daha inanamayarak bakıyordum. Sonra, artık Göztepe'de sıkıldığını, yarın adaya döneceğini söyledi. Ben buna üzüldüm, niçin üzüldüğümü sordu. "Orada artık sizi gündüzleri göremem de..." dedim. Tatlı bir tebessümle, "Niçin? Ben de adaya onun için geliyorum ya,

hem gece hem gündüz görüşmek için..." dedi. Ve gündüzleri orada da buluşacağımızı, gezmeye gideceğimizi söyledi. Adaya geldiği gece tekrar buluştuk, öbür gün Heybeli'ye gitmeye karar verdik. Heybeli'den akşam son vapurla döndüğümüz halde gece yine buluştuk. Hacı Hanım'ın tarifine göre "Beyim, beni çorapsız sokağa çıkardı... Ben, 'Canım daha şimdi beraberdiniz' diyordum, o ise sizi bekletmemek için acele ediyordu" diye Güzin'i kahkahalarla güldürüyordu.

Her gün ilgisinin böylece çoğaldığını görerek... Ah Necip, niçin mi sevdim? Hâlâ anlamıyor musun? Hiçbir kadına benzemediği için... Bir kere güzel, sonra nefis, sonra... Özellikle bizim hanımlarımız gibi ilk görüşmede gelip insanın kucağına oturan bir kadın olmadığını, yabancı, bayağı sözlerle buluşmanın zevkini bozmayıp görünüşünün cazibesini sohbetiyle, konuşmasıyla ispat ettiği için... Tam bir Avrupalı kız gibi beni, kendisine tanıtılan bir erkeği önce inceleyip, kontrol edip sonra sevmeye layık bulduğu zaman kalbini verecek kadar seçkin ruhlu bir kız olduğu için... Ah, bunu sen olsun anla Necip... Beni, her kadın gibi önce yalan söyleyip seviyorum diye aldatmamıştı; sevmiyorum demiş, her gün bir parça daha ilgisinin çoğaldığını göstermişti.

Görüşmelerimiz yavaş yavaş gezinti arkadaşı görüşmesi olmaktan çıkıp aşk buluşmaları olmaya başlar gibiydi. İlk günler gayet ciddiydik; ciddi ciddi dünyanın halinden bahsediyorduk; fakat onun kalbi de titremeye başladığı vakit konular daha özelleşti, yavaş yavaş bana aşkımdan bahsetme izni verdi. Ve ben onun ayaklarının dibine, çam dallarının üzerine oturur, saatlerce aşkımdan bahsederdim. Bazen inanmaz gibi görünür, pek abartılı bulur ve ben elini tutarak mahzun mahzun, "Hâlâ, hâlâ mı şüphe ediyorsunuz?" deyince başını kendisine mahsus, hoş bir hareketle eğerek onaylardı. Ve "Söyle," derdi gülerek, "haydi, al bakalım sazını eline de söyle..." Ben başlardım ve ah, neler söylerdim... Ne istirhamlar, ne teşbihler, ne menakıplar bulurdum... Bunları derin bir

ruh haliyle dinler gibi dururdu. Ben hakiki âşıklar gibi her şeyden çok geleceği sağlamayı düşünür, ona hayatımı vakfederdim. O ise geleceğe omuz sallar, "Zavallı dostum, benim için gelecek... Siz bilmiyor musunuz ki mezardır!" derdi.

Artık yemek ve uyku vakitleri dışında daima beraberdik. Onun böyle yürümeye alışmamış olduğu halde benimle buluşmak için zahmetlere katlanıp uzun uzun yol yürümesi... Gece, hekimlerin tembihine rağmen, rutubete maruz kalarak... Her gün, her gece buluşmayı kabul etmesi... Ah, bunlar benim hazinelerimdir Necip... Onun kalbinde kazandığım zafer adımlarıdır... Bu zaferler arasında bir kadının ilk veya ikinci buluşmada teslim olması hiçtir... Bir kadının vücuduna sahip olmak en sonraki iştir... Asıl zevk, asıl saadet onun kalbini zapt etmek, ele geçirmektir... Özellikle kadın böyle asi, zaptı zor türden olursa... Bir kadının elde edilmesi... Lakin bunun zevkini ilk hamlede alanlar hiç bilmezler...

Niçin mi sevdim? Onun da bu meselelerde benimle aynı ruha sahip yeni fikirli bir kız ve benim başka erkeklere benzemediğimi anlayacak kadar ince bir kız olduğu için... O da benim gibi muhitine tamamen yabancı, budalaca bulduğu kuralları hakaretle kırıcı, inançlara kayıtsız, ateşli ve sıcak, sonra da şen ve gülmeyi seven bir kız olduğu için!.. Ağzından bir kere yalan çıkmadı Necip, bir gün verdiği sözü tutmadığı olmadı. Bilsen ne kadar lütufkâr, nasıl samimi, şen, sadık, merhametli ve şefkatliydi. Hiç yoktan ne mutluluklar tattırır, bazen ne sevecenlikleri, ne annelikleri olurdu. O günlerde bende bir öksürük peyda olmuştu; bunu uzun uzun merak eder, cereyanlı havada oturmama engel olur, korumak için üşenmeden kalkar yerini değiştirir, bana sağlığıma itina için tavsiyeler verirdi.

Böyle nadir bir kadının her gün, her gece, gündüz kırlarda bayırlarda benim malımmış gibi, sadece benimle beraber gezerken onu, uğrunda heyecanlarla, kendimden geçerek hayatımı feda edeceğim bir kıymet sayarak, kutsal varlıklara

yakın biri gibi görürdüm. Zira onun verdiği saadeti ömrümde başka bir kadından duymadım. Ömrümde saadet denen şeye temas ettimse şüphe yok ki yalnız bu aşkla temas ettim. "İşte sevilecek bir kadın; nihayet buldum. Fakat ah, kazansam..." dedim.

Nihayet geceleri arabalarla tur yapmaya başladık. Ancak o zaman elini aldım. Çekmediğini görerek o zaman dudaklarıma götürdüm ve ancak o zaman öptüm. Ah yarabbi! O zaman başlayan buse hayatı... Dünyada busenin zevkini benim kadar tatmış hiç kimse yoktur diyebilirim. Ah bu el, acaba bu elin dudaklarımla takdis edilmemiş bir tek gözeneği kalmış mıdır? Uzun uzun, önce parmakları, sırayla, derin bir ruh ibadetiyle bir buse kasidesine boğulmuş bırakırdım. Buselerim bazen mütevazı, huşu içinde olurlardı; sonra birdenbire ortaya çıkan bir coşkuyla ateşli ve muhteris bir eda alırlar, istirham eder, diler, yalvarırlar, taparcasına, deli gibi seven, aşkımın bütün coşkun anlamlarıyla onun cildinde hafif, kendinden geçen dokunuşlarla dolaşırlardı.

Sonra eli kâfi gelmedi, bileğe geçtim ve o artık her şeye razı, o da benim kadar, belki benden daha çok haz almış ve titremiş, müsaade ederdi. Sonra bir gece, dudakları da sahiplendim. Ah ne hayat, ne hayat... Bu gözlerin, kaşların, kulakların, ensenin, gerdanın, yavaş yavaş, birer birer, arzulu, çılgın, titrek buselerle uzun uzun koklanarak saatlerce öpülmesi... En sonra, ah Necip, hasta olduğunu bile bile, nasıl mesut olarak ağzını, dilini öpmeye başladım... Onun hastalığıyla ölmek bile bir saadetti.

Bazen Diyaskilos'ta arabadan iner, arabacıyı bizi Maden Yolu'nda beklemek üzere gönderir, kol kola, vücut vücuda, oradaki ince yolda, karanlık içinde madene inerdik. Böyle gecenin o çamlıklar arasında derin sessizliği ve kimsesizliği içinde, elim onun belinde yürürken iki adımda bir durarak dudaklarını isterdim. O artık zevkten bitap, ağzını uzatırdı. Derin, uzun, ebediyetten gelip ezeliyete gidiyormuş kadar

uzun ve derin, ruhumuzu kavuşma zevkinin sonsuz uçurumlarına doğru sürükleyip götüren sonu gelmeyen buselerle başımız döner, böyle dakikalarca onun dudaklarının üzerinde, sarhoş, sallana sallana öpüşürdük. Bir iki defa, kollarımın arasında kendini kaybedip tamamen bana teslim oldu gibi geldi; eğer ona ve aşkıma gayet büyük bir hürmetim olmasaydı, o sorduğun, merak ettiğin şey belki bu esnada olurdu, fakat... Ah, sana ne söyleyeyim ve nasıl söyleyeyim Necip, sonra onun bana karşı gösterdiği davranış üzerine, bütün bu olayları hatırladıkça yalnız bu noktalarda kalbimi derin bir üzüntü harap eder... Eğer bilseydim...

* * *

Peçeteyi atarak ayağa kalktı.

Ben zafer kazanmış bir sesle:

— Ha şöyle, yola gel... dedim. Hikâyeni dinlerken, seni genç kızlara mahsus masum romanların kahramanları kadar ahmak bulduğumu itiraf ederim. Nasıl olur ki bir kadınla bir erkeğin ilişkileri bu dereceye gelsin de, birbirlerinin dudaklarına böyle yapışıp asılarak kalsınlar da... Sen doğa kanunlarına isyan mı edebilirsin?

Eliyle ağzımı kapamaya çalışarak:

— Aman sus sus, beni helak ediyorsun; bak daha neler var... Onları da dinle de kararını sonra ver...

Tekrar kitap odasına girdik ve o tekrar kanepeye ilişerek hikâyesinin gidişatına uyarak, fıkırdayarak kaynağından çıkan bir su gibi, dalgalanmalarla, çırpınmalarla devam etti:

Eylül sonlarıydı. Havalar çoğu zaman bozuk, yağmurlu olmaya başlamıştı. Tabii yağmurlu günlerde buluşamıyorduk. Böyle kendisinden mahrum kaldığım bir iki gün, o geçmez, yürümez, boğan, kahreden saatlerin işkenceleri içinde, onsuz kalmanın benim için ne dehşet verici bir badire olacağını görmüş, anlamıştım. Artık her sabah erken erken uyanarak ilk işim perdeyi açıp gökyüzünün halini, rengini gözden

geçirmek oluyordu. O kadar gün onunla beraber yaşadıktan sonra, onsuz kaldığım bu günler neler çektiğimi bir ben bilirim. O saatleri, o sürüklenen, katil saatleri nasıl geçirmeli? Halbuki hava iyi olsa kendisiyle beraber olmak imkânı var... Evet, şimdi bu imkân var; halbuki bir gün gelecek ki bu imkân da kaçacak... O gidecek... O vakit ne olacağım? Ben o vakit ne yapacağım?.. Bu o kadar korkunç bir haldi ki, tasavvur ettikçe, benim için intihardan başka bir çare kalmadığına karar vermemek mümkün olmazdı. Onsuz nefes almak bile imkânsızdı. Bu bağlılığın yarattığı aşkla eziliyordum. Havanın müsait olduğu vakitlerde onunla buluştukça, onun bu hallerden benim kadar mustarip olduğunu görerek harap oluyordum. Tam zapt ettim derken şimdi tekrar elimden kaçıyor, uçup gidiyordu. Hiç unutmam, böyle günlerce onsuz kalıp harap ve perişan inledikten sonra, onunla bir gün Haydarpaşa Korusu'na gitmiştik. Orada ben bu hallerden şikâyet ediyordum. O da lakayt bir tebessümle beni dinliyordu. Sanki havalarla beraber onun harareti de soğumuştu.

Ben feryat figana hazır, bir şey yapamayacağımdan kudurmaya meyilli, şikâyet ederken, onun ne kadar lakayt olduğunu görerek daha helak oluyordum. Ruhumu öyle bir taşkın alınganlığa sürüklüyordu ki, onsuz ne olacağımı, nasıl yaşayacağımı anlatırken, gözümden boşalan yaşlara karşı koyamadım; onun önünde bir çocuk gibi ağlamaya başladım... O zaman benim bu halime şaşırarak ve merhamet ederek bir an şaşaladı ve sonra, kendisine karşı bu bağlılığıma minnettar gibi oldu. Ah, işte onu hâlâ işitiyor, hâlâ görüyorum... Beni nasıl teselli etti. Nasıl şefkatlerle, lütufkârlıklarla susturmak için çalıştı, ne vaatler etti...

Fakat heyhat! Hava nasıl yağmurla bozulduysa, onun kalbi de kim bilir niçin ve nasıl bozulmuştu. Artık hava iyi olduğu vakitler bile gelmemeye başladı. Kendisi gitmek için hazırlık yaptıklarından, onlarla meşgul olduğunu söylüyor, ara sıra öteberi almak için bütün aile İstanbul'a iniyorlar-

dı. Bence asıl suç yalnız o sonbaharın murdar havasındadır; onun bulanıklığını görerek Güzin de değişme eğiliminde oldu; hatta tamamen, tamamen değişti. Tam bana kalbini bağlamış gibiyken günlerce, gecelerce birbirimizi göremedik. Gerçi gördüğümüz vakit yine beni önceki gibi hararetle kabul ediyordu. Fakat artık bu, aşka teslim olmaktan çok, bana uyarak daha doğrusu maddi zevk hatırı için oluyordu. Her görüşmede kendisini, ruhunu biraz daha firari, biraz daha ilgisiz buluyordum.

Ah, o cehennem günleri... Her sabah, daha karanlıkken ruhumda derin bir iç sıkıntısıyla uyanır ve tekrar uyuyamayarak saatlerce hatıratımın en zehirli kıvrımlarını karıştırarak, eski saadetlerden bile şimdi zehirlenerek azap ve eza içinde perişan kalırdım. Çoğunlukla hava iyi olmazdı. Fakat hava iyi olsa bile göremeyecek olduktan ve görsem bile eski sevgili ve şefkatli, bağlı ve vefakâr Güzin'i bulamadıktan sonra neye yarardı?.. Ah, sevdiğimiz kadınların bağlılıklarını, böyle elimizden her an, her an kayıp gittiğini görüp, bir şey yapmanın mümkün olmadığını anlamak işkencesi... Hayır, soğuyan bir kalbi ne yapsak geri almanın imkânsız olduğunu bilmek kadar kalbi harap eden başka bir üzüntü yoktur... Bu öyle bir üzüntüdür ki hayatta başka bir benzeri yoktur... Ölüme mahkûm, yatağında belki can çekişerek kıvranan, değer verilen bir hastadan bile ümit kesilmez; halbuki uçan bir aşk, geri gelmez... Tıpkı ölür gibi... Evet, aşkın fecaati, işte ölümle böyle benzerliğinde ve temasındadır...

Bu hummalar içinde, bu azaplarla boğuşurken, burada başlayan bu ilgisizliğin İstanbul'dan gidince daha çoğalacağını ve o zaman tabii beni tamamen unutacağını düşündükçe kuduruyordum... Ve o zaman artık ölmekten başka bir çare kalmayacağını kesinlikle kabul ediyordum. Ah, bir insanın intihar ettiğini işitince ona güler yahut hayret ederiz. Halbuki o zavallının, herkes gibi tatlı olan hayatını feda etmek için ne kadar azap, ıstırap çekmiş olduğunu düşünür

müyüz?.. Elbette o da yaşamak, o da mesut olmak ister... Halbuki düşünmelidir ki bir kere tatmış olduğu saadeti feda edemediği için, saadeti çok sevdiği için hayatını feda ediyor...

Güzin de gittikten sonra, bana söylediği gibi, mektup yazmaz ve vaatlerini tutmazsa, kesinlikle ölmeye karar verdim. Ve bunu kendisine bildirmek için, gittiği gün, vapurda okunmak üzere bir mektup hazırladım. Bu mektupta onsuz kalmanın benim için ne kadar zor olduğunu söyleyerek, hiç olmazsa iki ayda bir Beyrut'a gidip kendisini birkaç saat olsun görmek için müsaadesini istiyordum.

Nihayet, öbür gün vapura binmesi kararlaştırılan bu son gece, ruhum harap ve perişan, "Eğer yarın gitme kararınız kesin ise bana haber veriniz" dedim. Sebebini sordu, "Size vermek için bir mektup yazdım... Fakat bunu son saatte okuyacaksınız..." dedim. Merak etti, son gün olduğunu söyledi, kâğıdı aldı. Sonra gülerek "Sizi aldattım... Biz perşembe günü gideceğiz... Fakat mektubunuzda kim bilir ne delilikleriniz vardır... Yarın görüşmek mümkün değil gibi ama ben çalışırım, sekizden ona kadar beni Hıristos'ta bekleyin..." dedi.

O böyle şüpheli bir vaatle elimi tutarak veda ederken, eskisi gibi, yarın yine görüşmek üzere ayrılıyormuş gibi hissiz ve lakayttı.

O kadar kanlı bir öfkeyle doluydum ki yanımda bir silah olsa onu da kendimi de bir kurşunla oracıkta tepeleyip gebertmek ne zevk olacaktı... Hani ya bazen gazetelerde okuruz, herifin biri, bir aşk acısıyla sevdiği kadını da kendini de öldürür... Ah, bu ne vahşi, ne zalim bir zevk olacak!.. Bir kadın ki seni kendine bağlamak için günlerce türlü hokkabazlıklarla, türlü işvelerle çalışmış... Zevk duyduğu müddetçe seni kendine esir etmek için her türlü müsaadede bulunmuş... Artık şimdi bir zevk duymamaya başladığı için bugün senin kahreden üzüntüne ilgisiz, şimdi başka zevklere, başka aşklara yönelmiş, kendisini kurtarmak istiyor... Ayrılığı seni kahrettiği, helak ettiği halde kendisi ilgisiz... Ne hakla?..

Evet, hangi hakla ilgisiz?.. Bu kadın artık ilgisiz olamaz, çünkü senin hayatını aldı ve kendi hayatını verdi... Bugün seni o cehennem ateşlerine terk ederek senin ölmen ihtimaline karşı ilgisiz olan bu kadının zorlu, kanlı bir kurşunla beynini parçalayıp kanlara bulayarak, ayaklarının altında can çekiştiğini, artık senden başka bir erkeğin olmayacağını görerek ölmek kadar benzersiz bir zevk olamaz! Bu zevk, onun bir zamanlar bayıldığımız vücudunun üzerinde kendinden geçerek titrerken duyduğumuz zevki bile bin kere geçer!

Öbür gün, o Hıristos'ta buluşacağımız gün, çarşambaydı... Yağmurlu, bulutlu, matemli bir gün!.. Onun bu yağmurlu havada, özellikle mektubu okuduktan sonra artık kesinlikle gelmeyeceğini bile bile, ruhum sonsuz matemlerle, elemlerle yüklü halde Hıristos'a çıktım. Ondan ilk mektubu aldığım gün de bir çarşambaydı. Ve yine Hıristos'taydık!.. Yağmurdan, yağmur olmasa bile üşendiğinden, umursamazlığından gelmeyecek diye diye, bin kahır ve öfke içinde ben yine Hıristos'a çıkıyordum. Aşkımın, saadetimin başladığı yere, onun kazanırken kaybettiğim aşkının hicran ve matemiyle gidiyordum.

Bir Rum ailesi orada laternayla[1] dans ediyorlardı. Bence o kadar kutsal bir hatıranın beşiği olan o aziz Hıristos'ta, ağaçların ve bulutların gölgesinde bir hüzün ve kasvet, bir ölü, bir mezarlık hüzün ve kasveti vardı. Ara sıra, sessiz sessiz yağmur damlaları düşüyordu. Dans edenlerin neşeli kahkahalarının, laternanın devamına rağmen, etrafı derin bir sessizlik sarmıştı.

İlk mektubunu aldığım yere doğru ilerledim, onun güzel hayalini tekrar görür gibi olarak durdum. Dolu, hicranla, elemle, ölümle, bütün bunların gözyaşı bulutlarıyla doluydum. Elimde bir kitap vardı. Bunun içinde bir gün Heybeli'de çam dallarından kendi eliyle yaparak hediye ettiği bir zincir

1 Kolu çevrilerek çeşitli ezgiler çalınan sandık biçimindeki çalgı, genellikle İtalya'dan ithal edilmiştir.

vardı, bu zincir o zamandan beri kitabın sayfaları arasında, el sürülmediği halde kendi kendine çözülmüş, dağılmıştı. Kendi kendime buna bakarak, "İşte onun bağlılığı!" dedim. Ölmenin bile iç sıkıntımı, ıstırabımı yatıştıramayacağı acı bir ruh hali içindeydim. O esnada bir Rum kızı orada, bilmem nereden peyda olarak etrafımda dolaşmaya başladı. Belki bir mecidiye koparmak için olacak, gözümün önünden geçerek türlü işaretler ediyordu. Ve onun şu miskince çabalarını nasıl algıladığımı görüp, benim de Güzin'e karşı belki aynı konumda olduğumu düşünerek acıyla karşılaştırıyordum. Nihayet kız benim ilgisizliğimi görerek son bir darbeye cesaret etti. Arkamdan geçerken eliyle omzuma vurarak ilerledi. Ben korkmuş gibi büzülerek sustum. O esnada Güzin ortaya çıksaydı bana kim bilir nasıl aşağılamayla bakardı.

Kız artık ümidini keserek çekilmiş, kaybolmuş, saat sekiz buçuğa gelmişti. Tekrar yağmur hafif, sessiz bir düşüşle, kederli ve sakınarak yağmaya başladı. Hâlâ bir hareket, bir rüzgâr yok. Bulutlar karşıda, denizin üstünde, yüklü, gazaplı, tehditkâr duruyorlar...

Kalktım. "Gelmeyecek, gelmez..." diye arkaya, kahvelere doğru yürüdüm. Onun hiçbir randevusuna gelmemezlik etmediği mesut ve nurlu saatleri düşünerek ağlamak istiyordum. Ne yapacağımı, nereye gideceğimi, nasıl vakit geçireceğimi bilemiyordum. Orada her şeyi bırakıp ölmekten başka kurtuluş çaresi yoktu. Kahvelerin önüne, araba yoluna çıktım. Bin türlü acı fikirler, acı hatıralarla ölmek, ağlamak istiyordum. Şimdi laterna susmuş, etrafımdaki sessizlik, derin derin bir mezar sessizliği, yalnız sonsuz bir sessizlik... Ah, ne gün, ne gün...

Sonra birdenbire orada, yolun altında, büyük mektebin kapısının önüne doğru bir araba gördüm. "Belki onlarındır, belki tedbir olarak mektebin öbür tarafından dolaşmışlardır" diye, biraz ümitle tekrar geriye döndüm. Çamların altına kadar indim. Hayır, hiç kimse yoktu. O zaman kendimi

tutamadım. Mendili çıkarıp haykırmamak için ağzımı tıkayarak, "Ah Güzin, Güzin!" diye ağlamaya başladım.

O anda, ağaçların altında, aşağıda, lacivert yeldirmesiyle[1] onu gördüm. O da beni gördü. Ben koştum. O elimde mendilimi görerek gözlerime baktı. Ben söz olsun diye, "Gidiyordum" dedim. "Niçin, o kadar geç mi kaldım?" dedi. Ben mahzun ve üzgün:

— Gelmeyeceğinizi o kadar biliyordum ki... dedim.

Güler gibi, fakat merhametle:

— İşte görüyorsunuz ki aldanmışsınız...

Tekrar yağmur yağmaya başladı. Ben perişan, o tereddütlü, birbirimize baktık.

— Ah, yağmur! dedim.

İşte şu anda yine gözümün önünde. O iki adım aşağıda, ben yüksekçe bir yerdeyim. "Görüyorsunuz ya!" gibi elini uzatarak: "Adiyö!"[2] dedi. Ben mahzun, harap, "Gidiyorsunuz!" dedim.

O zaman beni ne halde bırakacağını düşünerek, razı olmuyormuş gibi, "Yahut gelin, şu çamlardan birinin altına girelim..." dedi.

Orada öbek öbek küçük çam kümeleri vardır. Bunlardan birinin altına büzülerek girdik. Yanındaki hizmetçi kız bize hayretle bakıyordu.

Orada bir saat kaldık. Fakat ah yarabbim, ne saat, ne saat... Yağmur devam ediyordu, fakat biz aldırmıyorduk. Lütufkâr, şefkat dolu, beni hayata bağlamak için neler söyledi, ne vaatler verdi; gider gitmez bana mektup yazacak, bana vardığını haber verecekti. Ben istediğim zaman gidip kendisini görecektim, artık kendisini sevmek için dünyaya geldiğimi anlamış gibiydi. Anlamadığı şey, bu derece üzüntüye ne lüzum olduğuydu. "Niçin, niçin bu kadar üzgünsü-

1 Kadınların çarşaf yerine kullandıkları, başörtüsü ile birlikte giyilen hafif üstlük.

2 (Fr. *adieu*): Güle güle.

nüz?" diyordu. "Ben yine geleceğim, yine buluşur, yine gezeriz." Bu sesi, bu vaatleri, benim için unutmak nasıl mümkün olur Necip?.. Sonra gidip de bana bir satır bile bir mektup yazmadığı halde, beni hayata işte bu sözle bağladı. O yine gelecekti ve yine gezecektik... İşte en son lütfu bu sözler ve bu vaatlerdir!

Son defa o gece yine buluşmak üzere onda ayrıldık. Gece yağmur yağdığı halde yine buluştuk ve yağmur altında, sokakta şemsiyeyle dolaştık. Fakat bu son gece uğursuz bir gece oldu. Ben yalnız gelecekle, onun kalbiyle meşguldüm, o ise bu gece son derece sinirli, haşin, hatta yaralayıcıydı. Mesela önce, her gece kendisini ben evine kadar götürürken bu gece yarı yolda ayrılmamızı istiyordu, bense acaba benden sonra bir başkasıyla mı buluşacak diye helak olarak ısrar ediyordum. O hiddetle:

— Canım, fazla beraber bulunmak içinse burada bulunalım, ne olacaksa burada olsun... dedi.

Hatta sonradan anlıyorum ki yanındaki hizmetçisini, yalnız kalmak için olacak, bir bahaneyle eve gönderdi. Ben, yalnız kalınca tekrar kendisine sarıldım ve dudaklarını öpmeye başladım, o kıvranıyor, bayılıyormuş gibi oluyordu. Hatta bir an oldu ki vücudunu tamamen teslim ettiğini hissettim. Ben kendisini suçlamak istemem, fakat o gece bu durumdan yararlanmadığım için büyük, büyük bir sersemlik ettiğime eminim...

Ben onaylamak için:

— Anladığına çok şükür azizim, dedim. Bir kadını yalnız kalple tutmak arzusu, özellikle kadınlar böyle kalpsiz olurlarsa bir budalalıktan ibarettir. Böyle kadınları bağlamak için daha ne önemli, ne sağlam bağlar vardır...

Beni dinlemeyerek devam etti:

Sen bilsen, o aşk denen fırtınanın içine yuvarlanmış zavallı insanlarda akıl, fikir, muhakeme, mantık kalıyor mu? İnsan sersem ve hayvan olup kalıyor. Fikir, akıl, muhakeme, her şey

yok olup insanda yalnız duygular kalıyor. O geceki ve sonra öbür günkü sinirli haline anlam vermeye korkuyorum. Ne fikri, ne maksadı vardı? Sonra bunları o kadar çok, o kadar etraflı düşündüm ki... Velhasıl o gece ahmak ve eşek oldum. Belki onu da bu fikre düşürdüm ve artık bu son darbe oldu. Çünkü öbür gün beni artık tanımadı, yüzüme bile bakmadı...

Hele o gün, o ölüm, o ayrılık günü... Hâlâ rıhtımı görüyorum ve kendimi sıkıntı içinde yine orada zannediyorum, o güvertede, ben rıhtım üzerindeyim... O kalabalığa bakıyor, beni görüp tanımamakta inat ediyor... Ben harap, bitmiş, ölüden beter, onun gözlerini, gözlerinde gülümseyen bir bakış arıyorum... Fakat onun gözleri benim üzerimde durmayarak geçiyor... Haykırmak istiyordum, "Daha yirmi saat önce kollarının arasında titrediğin, kendini, kadınlığını belki teslim ettiğin adamı şimdi tanımıyor musun?" diye feryat etmek istiyordum. Nihayet, nasılsa silik bir gülücük lütfetti. Artık her şeyin bitmiş, hiçbir şeyin kalmamış olduğunu kesinlikle anlamak gerekiyordu.

Nihayet, saatlerce can çekişmeden sonra, o koca vapur, o kımıldamaz, oradan ayrılamaz, yerinden oynamaz bir kara parçası gibiyken, yalnız beni onsuz bırakmak için gibi rıhtımdan ayrıldı, çekildi, uzaklaştı... Ben hareketsiz, donuk, uyuşmuş gibi denize bakıyordum. Yanımda meseleden haberdar olan bir dostum vardı, beni kolumdan tutarak arkaya çekti. Beni denize o kadar sabit, garip bir şekilde bakıyor görmüş ki korkmuş...

Ben şimdi gözlerim yaşlarla dolu, vapurun kıçındaki kalabalık arasında siyah çarşafıyla fark ettiğim onu arıyordum. Yanımda iki üç Rum kadın, gözlerimdeki yaşları, hal ve tavrımı görerek beni birbirlerine gösteriyorlar ve yüzüme merhametle bakıyorlardı. Dostum beni götürmek istiyordu, ben ağlamamak için dudaklarımı yiyerek, "Ah, dur, dur... Biraz daha bakayım... Bak gidiyor..." dedim. Artık bir nokta gibiydi. Bir an oldu ki hiç görünmedi.

Ben artık cansız bir vücuttum. Dostum beni Köprü'den geçirdi. Boğaziçi vapurlarına götürdü, bir küçük kamaraya sokup oturttu. Ben hâlâ donuk, hâlâ uyuşuktum, vapur hareket etti ve rıhtımın önünden geçiyorduk; artık vapuru bile orada değildi. Artık sevmediği, ilgilenmediği halde bile orada değildi. O saadet bile yok olmuştu, her şey, her şey bitmişti... Ben onsuz ne yapacaktım, nasıl yaşayacaktım? Artık onu görmek ümidi olmaksızın, saatler, günler nasıl geçecekti?

O zaman gözyaşlarım tufan gibi geldi ve Yeniköy'e kadar dostuma hem anlattım hem ağladım... Ah, o gece, öbür gün ve diğer takip eden günler... Özellikle o gece, o gece... Ne elem, ne matem gecesi... En kıymetli varlığını mezara gömmüş anneler bile benim gibi çökmüş ve harap olamazlardı. Çünkü bu yalnız bir ayrılık değildi. Güzin o kadar vahşi, o kadar yaralayıcı ayrılmıştı ki artık her şey bitmiş, bu aşk, bu saadet hatırasını gömmek lazım gelmiş gibiydi.

Dostum öbür gün beni eğlendirmek, meşgul etmek için ava götürmek istedi; artık ben iradesiz, arzusuz, fikirsiz yalnız itaat ediyordum. Sade dalıp kalmak, sade hiçbir şey düşünmeyerek öylece dalmak istiyordum. Bir arabaya bindik, fakat ben arabaya oturur oturmaz onunla araba seferleri aklıma geldi ve tekrar yaşlar hücum etti, tekrar saatlerce ağladım.

İki gün sonra adaya dönmek gerekti. O Heybeli'nin, onunla o kadar tatlı saatler geçirmiş olduğumuz çamlarının önünden geçerken, sonra Büyükada'nın karşıdan görünen aziz manzarasına bakarken ne ıstırap Necip, ne ıstırap... Sanki kızgın bir şişle dağlanıyormuşum gibi maddi bir acıyla helak oluyordum.

İlk günler sersemdim, düşünemiyor, hatırlayamıyordum; hasta, yaralı bir uzuv gibi yalnız acıyla, ayrılık acısıyla uyuşmuş gibiydim. Kendimi on on beş gün sonra buldum ve ilk hissim niçin ve nasıl olup da sağ kaldığıma hayret oldu. Nasıl? Güzin gitmiş, hem her şey bittiği halde gitmişti de ben

sağ kalmıştım öyle mi? Fakat intihar ilk üzüntünün hastalığı arasında belki mümkün olduğu için artık ölmeyi düşünmedim. Bu ayrılıktan, bu sevgisiz umursamazlıktan, neredeyse nefretten sonra artık mektup almak değil, hatırasında bir an bile misafirliği ümit etmek mümkün değildi. Fakat niçin, niçin öyle ayrılmıştı? Bir gün öncesine kadar, hatta o geceye kadar, bana en hafif bir tabirle o kadar sevgi gösteren, o kadar meyilli görünen, daha o gece kollarımın arasında zevkten bayılan bir kız, niçin ve nasıl olur da bir gün sonra beni tanımaz ve nefret edebilirdi?..

İşte ilk günler bunu düşünüyor ve kendi kendime, "Acaba bana kaç kere eşek dedi?" diye söyleniyordum. Fakat ne olursa olsun, ömrümün en büyük aşkını yaşamış olduğumu, dünyada belki duyacağım en büyük, en derin saadeti yaşamış olduğumu görüyordum.

Ve ruhum her şeye rağmen bu saadete, bu aşka ve onun hatırasına o kadar sadık kaldı ki havalar iyi oldukça sinirlenirdim. Sokak, kadın, eğlence, artık bir şey istemiyordum. Ve yağmur yağsa da, o olsa bile göremezdim diyebilsem diye temenni ediyordum. Artık hiçbir kadını sevemeyeceğime, ondan başka hiçbir kadının sevmeye layık olmadığına emindim.

Ne olursa olsun beni bir kâğıtçıkla mesut eder zannetmekten yine uzak durmuyordum, fakat bir ay geçip de kendisinden bir kartpostalcık bile almayınca, her şeyin kesinlikle bittiğine inanarak unutmak istedim; tekrar kitaba, tekrar yazıya daldım... Fakat bu kadar derin bir saadetin unutulması nasıl mümkün olur? Günlerce, günlerce değil haftalarca, bu zevk ve saadetin hatırasıyla boğuşmak lazım geldi. Fakat artık o, o kadar derin ve yerleşmiş bir alışkanlık olmuştu ki kurtulmak mümkün olmuyordu. Bir zevk ki öldürür, bir zevk ki zehirler... Bütün uğraşım bir kenara oturup, aşkımızı ilk tesadüften son saatine kadar düşünmek, en unutulmuş ayrıntıları canlandırmak için hayatımı adamak oldu. Bir kere sabahları, erken erken sızlayarak uyanır

ve onun hatırasıyla huzurum kaçarak tekrar hatırlamaya, tekrar düşünmeye ve tekrar sızlamaya başlardım. Saadet hatıraları bile şimdi beni harap ediyordu. Hayır, unutmak mümkün değildi, ne kadar unutmak istedimse o kadar unutamadım... Kaç yüz kere, bu mücadele içinde düşünmemek için elime aldığım kitabımı bir tarafa fırlatarak, başımı yastığıma kapayıp uzun uzun inledim, kaç yüz kere... Nihayet bu mücadelelerden sonra, unutmanın mümkün olmadığını görünce tekrar hatıraların ummanına yöneldim.

Şimdi ona ait en önemsiz şeylere bile değer veriyordum. Sonra sokağa çıkmak mümkün olmamaya başladı; mutlaka onun hayalini göreceğimi, onun kokusunu duyacağımı ve bana o lütufkâr tebessümüyle elini uzatarak, okşayan sesiyle, "Bonsuar!" derken işiteceğimi düşünerek buna dayanamayacağımı bilir, harap olurdum. Gideli iki aya yaklaşıyordu, ben hâlâ, hâlâ o kirli kış sabahları, gece yarıları uyanarak matemli hatıralarımla inliyordum. Hiçbir şeyi unutmuyordum, çünkü her gün defalarca, hayatımızı en küçük ayrıntısına kadar, tekrar tekrar canlandırıyordum, özellikle benim için yaptığı lütufları... O zaman hissetme yeteneğim iki katına çıkardı, gözlerim onu büyük bir dikkatle, tekrar tekrar inceler, tenim kokusunu hisseder, kulaklarım sesini tekrar işitirdi. Özellikle son söylediği sözleri, o "Niçin canım, niçin?.. Ben yine geleceğim, yine gezeriz..." sözlerini...

İki ay sonra ilk alevlenme yoktu, fakat hâlâ sersemdim, hâlâ hayatıma bir düzen veremiyordum, her hareketim ona göre düzenleniyor, o buradaymış, bana bağlı bir varlıkmış gibi yaşıyordum. Sonra bir iftihar geldi, kalbimin bu kadar sevmek kuvvetine memnun oldum. Ve gelirse kendisine bağlılığımı, hâlâ ilk kuvvetle taparcasına sevdiğimi göstererek, onu böyle tekrar kendime bağlarım düşüncesiyle mesut oldum. O zaman yazı beklemeye başladım ve bütün üzüntümün altından ümidin tekrar filizlendiğini gördüm. Artık her şeyin bittiğini, onun sevmediğini, belki artık kesinlikle

unuttuğunu, hatta nefret ettiğini düşünmeme rağmen, "O gelsin, mutlaka görüşeceğiz..." diyordum. Bu kadar büyük bir aşktan hangi kadın memnun olmazdı? Artık bütün hayatım onun geleceğine göre düzenlendi.

Fakat ne zaman o son geceki yabancı kızı, sonra o vapurdaki hissiz paşa kızını hatırlasam galeyan ettiğim olurdu, "Yirmi saat önce kollarımın arasında çırpınan, kendini gece yarısı sokak ortalarında bana bırakan senden; kabahatim o zaaf anından yararlanmamak mı oldu?" demek isterdim.

Fakat mademki o kadar derin bir şekilde kadın olan bu varlığın dudaklarını dudaklarımın altında titrerken hissettim, her şey iyi oldu Necip... Bu kadar azaba da minnettarım, bu yaşlara bile borçluyum... Şikâyete hiç hakkım yok. Ve yedi aydır onun hatırasıyla helak olduktan sonra, bak işte şimdi bugün –ki onun dün geldiğini yeni öğrendim– bugün yine doluyum... Hem önceden, geçen seneden bile bin kere fazla doluyum... Ruhum her şeyiyle tazelenmiş... Taşıyor... Hâlâ, hâlâ sevmek istiyorum, sevmek, sevilmek, mustarip olmak, ağlamak, ölmek ve öldürmek istiyorum... Bu hayat ve bahar kokusuna, bu hatıralara tahammül edemiyorum... Ağlamak, feryat etmek, çıldırmak istiyorum... Ve onun için... Sade onun için... Son günlerde biraz unuttum zannetmiştim... Yalan, yüz bin kere yalan... Unutamıyorum ve mesudum! Hatta unutmak istemiyorum, onun için sızlamak, aşk için inlemek, feryat etmek bile bir saadet...

Ben bu galeyana hayretle bakıyordum.

— Seni dinlerken nasıl bir adam olduğuna, nasıl bir kalbin olduğuna hayret ediyorum. Ne coşkulu şiir, ne etkileyici aşk... İnsan değilsin, bir şiir ve aşk ırmağısın. Senin sevdiğin kadınlar kadar dünyada kendinden geçercesine sevilen kadın bulunamaz. Ne büyük coşku... Böyle bir davranıştan sonra, böyle bir kadını yedi ay sonra hâlâ böyle bir aşkla sevmek...

— Ne yapayım... Ya duygularım çok ya da hassasiyetim zayıf ve arızalı... Herhalde pek titrek renk ve kokuda bir adamım... Sonra da kendimi en çok bu aşkla anladım, şahsiyetime onun hicranıyla sızlarken sahip oldum. Kendimi bugün tanıdığım gibi şimdiye kadar tanıyamamıştım... Fakat niçin ona "böyle bir kadın" diyorsun?

Düşüne düşüne cevap verdim:

— Hikâyenden, kendisi hakkında senin ne düşündüğünü çıkarmak mümkün değil de onun için... Sen Güzin'e "Kendini hediye edecek erkek bulamayan bir kızdır" diyordun, yani o kadar nadir, o kadar bambaşka... Bence tam tersi, Güzin gibi her mahallede yüzlerce kadın vardır. Giyinmesi, hissi, sözü belki biraz farklıca olabilir, fakat bütün kadınlar gibi onda da baskın çıkan şeyin yalnız cinsiyet olduğuna şüphe edemem... Hatta davranışlarından da belli... Bir kere şımarık bir kız... Mesela, önce senin kendisini o kadar yükselttiğinden memnun oldu, hatta o kadar kibirlendi ki seni bile aşağıladı ve sonra sevmeye yahut sever gibi görünmeye başlamışken, sen cinsiyetine cevap vermediğin için daha büyük hakaretle bıraktı gitti. Son bir tebessümü bile senden esirgedi... Öyle kadınlar vardır ki cinsiyetten uzak olmamakla beraber biraz hissiyatları da vardır. Halbuki Güzin, senin bambaşka, seçkin Güzin'in, olsa olsa hissiz, yalnız azılı bir kızdır... Senden olsa olsa maddi bir zevk duydu, o kadar... Yoksa kalbi titremedi... Bir kere acaba kalbi var mıydı? Şüpheli...

O savunmak istedi, elimle onu durdurdum:

— Müsaade et... Seni sevdi mi, sevmek istedi mi yoksa sevmedi mi... O bile meçhul... En doğrusu, hissiz ve şahsiyetsiz bir kız... Seni yalnız vakit geçirmek için, eğlenmek için yormuş...

Macit:

— Hayır, dedi. Kalbi bana meylederken gitmek lakırdısı çıktı, bu meyil yok oldu...

— Halbuki seçkin, derin ruhlu kadınlar senin gibi bir erkeğe meyledince başka ne olsa bu meyil yok olamaz.

— Daha doğrusu, ben de anlamadım... Bir muamma... Bütün kadınlara ait şeyler gibi yalnız bir muamma... Bence daha çok, o zorlu, yüce kalbi fethetmek benim için mümkün olmadı... Ve bu kabahat onun değil, sırf benimdir... Fakat şimdi, şimdi artık bu sefer o kadar tecrübem var, bütün bu yedi aylık elem saatleri arasında onun zayıf noktalarını o kadar keşfettim ki bu sefer bir ay bile sürmeyecektir. Göreceksin...

— Nasıl, yeniden, tekrar ilişkiye başlamak düşüncesinde misin?

Gayet kesin, kararlı bir tavırla:

— Elbette, elbette, dedi. Ben yedi aydır bugünü, onun dönüşünü bekledim... O bana söz vermedi mi? "Ben yine geleceğim, gelince yine beraber gezeriz" demedi mi? İşte bugün geldi, bu akşam ben yine tura çıkıyorum... Ve kesinlikle eminim ki o da bu akşam turda bulunacaktır...

Hafifçe alaycı bir tavırla:

— Fakat azizim, seni tanıyacağına şüphe ettiğimi söylersem bana ne cevabın var?

Vurulmuş gibi:

— Beni tanıyacağına mı? Nasıl, beni nasıl tanımaz?..

— Ne garip bir söz... Gecesi kollarının arasında titrediği, bayıldığı gün seni tanımayan kadın, aradan yedi ay geçip de seni kesinlikle unuttuğu bir zamanda mı tanıyacak?.. Bence artık Güzin'le senin aranda her şey bitmiştir... Onun biraz haklı olduğunu da itiraf ederim; kızcağız üç ay senin erkekliğinin icraatını bekledi. Hatta son gece kollarının arasında bayılmak oyunu bile yaparak, yararlanman gerektiğini sana hatırlattı, baktı ki sen o adam değilsin... Artık senden ümidini kesmeye hakkı olmadığını iddia edemezsin ya... O da başını öbür tarafa çevirip, zevkini, keyfini başkalarında aramak için çekildi gitti... Sen onun kalbiyle uğraşıyordun,

halbuki onda kalp yoktu, o sana kalbe karşılık vücudunu verebilirdi... Halbuki sen o konuda o kadar acemi, o kadar...

Söyleyeceğim kelimeyi acı bir tebessümle bekledi, ben tereddüt ettim, o zaman ilave etti:

— O kadar âşıktım... Çünkü âşık olmasaydım ben de her erkek gibi cüretkâr olurdum... Aşk insanı hasta edip bırakır...

Ben gülerek:

— Peki, o kadar âşık davranmışsın ki aşkına kavuşamadığın gibi zevkinden de mahrum kalmışsın... Ve bu senin cezandır...

O kadar çalıştığım halde o gün kendisini fikrinden caydıramadım, ben akşam vapuruyla İstanbul'a dönerken, o bir arabaya atlayarak tura çıktı.

* * *

Kendisini sonra gördüğüm zaman hemen başarılı olup olmadığını sordum. Bozguna uğramış bir tavırla:

— Başarı mı? dedi. Ne başarısı? Başarı diye kavuşmanın zor olduğu şeylere ulaşmaya derler zannederim. Halbuki bu bir başarı olmaktan o kadar uzak bir şey ki...

Ben hayretle yüzüne bakıyordum. Macit'teki bu duygu ve düşünce değişimini anlamak merakıyla tekrar sordum. O zaman, Güzin'in geçen sene hakkında uydurulan rivayetlerin hakkını verecek bir kahramanı olduğunu anlattı. Ben, "Nasıl, ne söylüyorsun Allah aşkına? Geçen sene o kadar nadir bir güzellik ve kişilikken bu sene bu değişimin sebebi?" diye sordum. O zaman, "Geçen sene acaba öyle miydi yoksa öyle mi görünüyordu?" dedi. O kadar müstesna zannedilen bir kadın...

O zaman bu büyük aşkın kendi ruhundaki son izlenimi olarak şu değerlendirmede bulundu:

— Evet, geçen sene onu masum, pak, müstesna zannediyordum... Bugün ise eminim ki bilakis değersiz, hissiz, kalpsiz bir kızmış... Onun hakkında bu son günlerde öyle

hikâyeler işittim, sonra bu hikâyeleri kanıtlayan öyle olaylarını, öyle hallerini gördüm ki artık şüphe etmek imkân haricinde... Zaten hayatımız tamamen zannetmekten ibaret değil midir? Dünyada ne hakkında emin olabiliriz? Kendimizi sağlıklı zannederiz, bir gün, senelerden beri müthiş bir illete tutulduğumuzu öğreniriz. Mesuduz zannederiz, saadetimizin rüya olduğunu, aldandığımızı öğreniriz. Geleceğimizi güvende zannederiz, o anda mahvoluruz, harap oluruz... Dostlarımızı sadık zannederiz... Velhasıl hep zannederiz, sadece zannederiz... Zaten bütün insanların hayatı yalnızca zannetmek üzerine kurulmuş değil midir? İnsanların asırlarca devam eden zanlarla neler çektiğini tarih bize ispat etmez mi? Ben de Güzin'i müstesna, güzel, seçkin zannetmiştim, işte bu kadar... Halbuki adi, müptezel, murdar bir kızmış... Nitekim bugün kocası da onu ilk defa kendisinin dokunduğu bakir ve namuslu bir gonca zanneder... Yalnız, yalnız benim kaç yüz bin busemle titremiş olduğunu bilmiş olsa... Zavallı adam...

Pek az evvel o kadar ateşli olan Macit'in bu haline bakarak bu büyük aşkın da insani aşkların çoğu gibi, sonunda kin ve nefrete dönüşmüş olduğunu üzülerek ve acıyla gördüm.

Beşik

Genç kadın gezintiden pek kederli dönüyordu.

Evinin her akşamki hayatına yine gireceği için ruhu harap ve ağlamaklıydı. Kayınvalidesinin artık en hissedilmeyecek noktalarına nüfuz ederek iğrendiği mimiklerine, her birinden kendi hakkında derin bir kinin zehirlerini saçan sözlerine maruz kalacağını; kocasının, ahlaksızlığına iyice vâkıf olduğu bu kadının her aksiliğine annelik kutsiyeti adına tahammül ve itaat emreden sabır ve tevekkülüne isyan etmek istediği halde faydasız olduğunu görerek, ne yaparsa yapsın ölünceye kadar bu hayattan kurtulamayacağını ve bu isyan arzusu ile bu iğrenme arasında ömrünün her türlü zevkten ve saadetten mahrum, didişerek geçeceğini bilmekten son derece acı bir yorgunluk ve yılgınlık hissediyordu.

Özellikle bu akşamki usanç ve bezginliği, bir aydan beri her akşam kendisini ketum ve hürmetkâr, aşk dolu bakışlarla takip eden o meçhul delikanlının ruhuna bahşetmeye başladığı titreme ve heyecanla ortaya çıkan saadet ümidiyle artıyordu. Nasıl, demek ki onun için saadet hâlâ mümkündü ve demek ki o hâlâ sevilebilirdi, öyle mi?..

Kocaya vardığı üç seneden beri genç kızlık hayalleri birer birer yok olarak, hepsinin yerine hayal kırıklığından başka bir şey kalmamıştı. Mutlu olacağım zannetmiş, olamamış, seveceğim zannetmiş, sevememiş, hiç sevilmediğini, hatta

kocasının kendisini annesinin küçük inatlarına karşı bile savunup koruyacak kadar sevmediğini görmüş, aşk ve saadet ümidi külliyen yok olmuştu.

Kocası, annesinin kendisine karşı inatla tekrar eden bütün tahakkümlerine, bütün saldırılarına, "Ee, ne yapalım efendim... O benim annem, itaat etmeli..." demekten, pek muhabbetli olduğu vakitler ise çaresiz kalmış gibi görünerek, "Sabır iki gözüm, sabır... Ne yapalım, annem bulunmuş..." diye lütfediyor görünmekten başka bir şey yapamıyordu.

Hayatı bu düşman kayınvalide ile hissiz kocası arasında helak ve ziyan olmaktaydı. Yalnız çocuğu onu bu işkence arasında biraz teselli ediyordu. Her sevinçten mahrum hayatında yalnız o, onun için bir neşe ve saadet ışığı bahşediyordu. Çocuğun kocasının yerine sevebileceği ve kendini istediği kadar seven bir erkekten olmaması hayatının en büyük acısıydı. O mesela; halinden, tavrından ne kadar seçkin ve asil bir genç olduğu anlaşılan delikanlı... Kendisine nasıl derin bir tapınma halinde bakıyordu!.. Kocasının bu üç senelik hayatlarında hiçbir an bu yabancı erkeğin bir bakışında kendisine karşı var olan taparcasına derin sevgiyi görememiş olduğunu itiraf ediyordu.

***

Eve yaklaşmaktayken, evin kendisince her safhası, her sahnesi tamamen bilinen hayatını iyice görerek oraya girmemek, kaçıp gitmek, koşup o delikanlıya, "Ah, beni alın... Beni bu hayattan kurtarın... Size hizmetçilik edeyim. Hiç olmazsa, sevdiğim ve layık bir adama kul olmuş olurum" demek istiyordu. Çocuğu olmasaydı bunu belki hemen yapacaktı. Fakat çocuğu onun için o kadar kıymetliydi ki bütün evdeki rahatsızlıkları, saadetleri onun için unuttuğu olurdu.

Gece sabahlara kadar hayatı onun beşiğinin üstünde geçer, gündüz akşamlara kadar onun işlerine hayatını vakfederdi. Şimdi o tam yirmi aylıktı. Memeden daha iki ay önce kesilmiş olduğundan sütünün ve yiyeceği şeylerin temiz

olarak hazırlanması kendisinin en önemli meşguliyetiydi. Kayınvalidesinin tertip ve idaresi altında olan evin düzensizliği içinde çocuğunun her işinin kendi merakına, kendi temizliğine göre yapılması o kadar zor bir şeydi ki her gün bunun için mutlaka gürültü çıkar, hatta devamlı kavgalar olurdu. Çocuğun sütünün hazırlanması, çamaşırının yıkanması, banyosunun yapılması, yani hazırlıkları kendi odasının dışarısında gerçekleşen işler için her gün helak olurdu. Kocası ise bütün bu işlere külliyen ilgisiz, yalnız annesinin üzülmemesini göz önünde tutarak onun şikâyetlerine hiç kulak asmaz, "Aman iki gözüm, valideyi boş yere üzüyorsunuz..." diye söylenirdi.

Bir iki defa, "O annen ise bu da senin çocuğundur. Haydi beni düşünme, fakat çocuğun..." demişti. Buna karşılık adamcağız umursamaz bir tavırla, "Canım, çocuk nasıl olursa olur... Sen işi büyütüp abartıyorsun... Hırçınlık ediyorsun..." diye cevap vermişti. Bunların tamamen annesinin telkinleri olduğunu ve ne kadar şikâyet ederse etsin faydası olmayacağını bildiği için o da artık tahammül ediyordu.

Fakat bu tahammül onu harap ve helak ediyordu. Annesi nedeniyle soğuduğu bu kocayla hayatını, gençliğini telef ve ziyan ettiğini bazen düşünür, buna karşı kendini kurtarmak için bir şey mümkün olup olmadığını kendiliğinden sorardı.

İşte bu akşam, o meçhul âşığa karşı kalbinde kabaran hararet ve şükran içinde ilk defa bu çareyi düşündü: Kaçmak!

* * *

Her akşam eve geldiği vakit, ilk işi çocuğuyla meşgul olmak, onu dadısından alıp öpmek, koklamak, sütünü içirip karnını doyurarak uyutmak olurdu.

Fakat bu akşam ruhu o kadar zıt hislerle, o kadar ümit ve o kadar yılgınlıkla bitap ve ağlamaklıydı ki onu sormayarak kanepeye düşüp oturdu. Gözünün önünde delikanlının hayali, seçkin ve saygılı seyran ediyor, şimdiye kadar sessiz durmaktayken, şimdi niyaz eder gibi isteğini söylüyordu.

Gözlerini süzerek, şöyle kendini hülyasına tamamen bırakmakta bir zevk bularak daldı kaldı.

O hayal diyordu ki: "Ah, ey saadet ve aşka o kadar layık olan güzel varlık, gel, sen bana gel, gel de seni bahtiyar etmek için nasıl hayatımı vakfedeceğimi gör!.. Gel seninle beraber dünyanın meçhul, uzak, kimsesiz köşelerine kaçalım... Orada bütün eski bağları, maziyi, bütün tanınmış insanları ve eşyaları aşk ve saadet içinde unutalım..."

Bu sözleri o kadar dayanılmaz ve çekici bir dille, o kadar kendinden geçer gibi bir ruh ifadesiyle söylüyordu ki genç kadın derin bir sarhoşluk içinde, her şeyi unutup ona koşmak için şiddetli bir istek hissediyordu.

Ayaklarının yanında bir hareket hissetti. Bu çocuğuydu. Dadısıyla içeri girmiş, yanına kadar gelmiş, bundan kendisi haberdar olmamıştı. Yeni konuşan çocukların tatlı söyleyişiyle, "Anne... Anne..." diye eteklerine sarılmış, yüzüne bakıyordu. Onu hemen kaptı ve çocukla şimdi kendisine ateşli ve aşk dolu hitap eden o güzel hayal arasında ayrım yapmaksızın zevk ve saadetle onu öpmeye başladı.

***

Çocuğunun karnını doyurup, uyutup yatırdığı, hatta aşağı inip birisini sevmediği, diğerinden nefret ettiği o iki yabancı mahlukun beraberliğinde yemek yediği, sonra onların yanında oturup hatta sohbete katılarak kahve içtiği müddetçe, bir rüyada gibi, yalnız aşk kasidesiyle kendini sermest eden o meçhul delikanlıyla birlikteydi.

Kahvesini içer içmez kendini odasına attı. Kocası aşağıda annesinin yanında kalmıştı. Belki şimdi onların kendisinden bahsedip birbirlerine şikâyet etmekte olduklarını düşünüp, her gece buna son derece kızarken, şimdi omuzlarını sallayarak bir âşığın kollarının arasına atılır gibi zevk ve şehvetle yatağına atıldı. Ve gözlerini kapayıp, ruhunda mırıldanan o aşk sözlerine kendini bıraktı.

Kapalı gözlerinin arasında bulunduğu oda, yanında bulunan çocuğun beşiği yavaş yavaş süzülüp uzaklaşarak manzara değişiyordu. O şimdi taparcasına seven yeni hayat arkadaşının kolunda, bir saadet cennetinde kuşlar, çiçekler arasında geziyordu. Delikanlı ara sıra eğilip tatlı bıyıklarıyla kendisini can yakıcı bir buseyle bayıltarak öpüyor ve yine o ruhuna kadar nüfuz eden aşktan titreyen sesiyle, "Bak, işte geldik ve mesuduz," diyordu.

Ruhu senelerden beri mahrum olduğu, o hasret kaldığı bahar ferahlığıyla nur doluydu ve onun kolunda yürümekten çok uçuyorlarmış gibi gidiyorlardı.

Şimdi uzaktan uzağa ufuklarında gurubun türlü renklerinin söndüğü mavi bir gölde, nurdan kanatlı bir küçük meleğin yönettiği çiçekli bir sandaldaydılar. Ve o bıyık yine gerdanında, o ses kulaklarında, yine o can yakıcı, ruhu okşayan ahengiyle, "Bak işte geldik ve mesuduz!" diyordu.

Birden manzara karanlık içinde kalır gibi oldu. Ve karanlığın sinesinde beyaz ipekli yelkeniyle onların yanında yüzen beyaz bir sandal peyda oldu. Bu sandal kâh kendilerine yaklaşıyor kâh kayboluyordu. Yaklaştıkça mavi göl karanlık bir yere dönüyor, uzaklaşıp kayboldukça tekrar nurlar içinde altın ve gümüş dalgalara boğuluyordu.

O zaman kulaklarında yine o ses, aynı aşk nağmesiyle, "Bak işte geldik ve mesuduz," diye mırıldanıyordu.

Sahiden gitmiş miydi, nasıl gidebilmişti yarabbim?.. Her şeyi bırakmış, bütün bağlarını kırmış, kırabilmiş miydi? Ya çocuğu, o neredeydi?..

Çocuğu şimdi o ipek yelkenli beyaz sandaldaymış gibiydi. Onu görmek, tutup yanına almak için deli oluyordu.

Onun anasız kalması kadar feci bir şey olur muydu? Şimdi ana şefkatinden, ana ilgisinden mahrum, o murdar, lakayt büyükannesinin elinde öksüz ve sefil mi kalmıştı? Huysuz anaların pisliğine kurban olan, o iğrendiği ve acıdığı zavallı yavrular gibi mi olmuştu?

Yanında arkadaşı dudaklarıyla ve aşk ezgisiyle çocuğunu unutturmaya ve beyaz sandala yaklaşılıp da onu tutmak için kolunu uzattıkça engel olmaya çalışıyordu.

Nihayet onun ısrarına rağmen, uğraşıp çabalayarak yelkenin ucunu eline geçirdi ve gözlerini açarak odayı kaplayan karanlık arasında, bunun yanı başındaki beşiğin cibinliği olduğunu fark etti.

Sıçradı kalktı, beşiğe baktı. Çocuğunu ferah ve rahat bir uyku içinde masum masum uyuyor görünce, biraz önce ruhunu sıkan elem ve azaptan bu kurtuluşu o kadar büyük bir saadet oldu ki elini uzatıp diz çökerek, bir kazazedenin kendisini kurtarmaya gelen sandala yapıştığı gibi, beşiğe tutundu.

Şimdi biraz evvel kurduğu o aşk hayali içinde buselere, okşayışlara kapılarak duyduğu saadetten daha derin bir bahtiyarlığın ferahlığıyla kalbi atıyordu.

Nasıl, o çocuğunu terk etmeyi düşünmüştü öyle mi? Bunu nasıl yapabilmişti yarabbim?

Ve başını beşiğe dayayarak, kalbi kaybolmuş zannettiği yavrusuna kavuşmak saadetiyle çarparak, ne olursa olsun bütün kahırlara, bütün mahrumiyetlere tahammül edip çocuğunu sefil ve garip bırakmamaya yemin etti.

Cadı

Hazır bulunanlardan biri dedi ki:

— Cadı cadı derler, cadı hakkında herkes birçok hikâye işitmiştir. Bu hikâyelerde cadıdan, cin görenlerden bahsedilir de bizzat gören görülmez, hiç kimse, "Ben gördüm" diyemez. Mutlaka, "Falan yahut filan görmüş" gibi başkalarından işitirler... Rivayet mutlaka üçüncü şahıslara yükletilir...

Necmettin, sarım sarışın bir genç, tatlı bir tebessümle açılan bıyıklarının altında güzel dişlerini göstererek:

— Cadı mı? Ben gördüm...

Hep birden "Aman, sahi mi?" diye merak ettiler.

— Evet, hem de cadılarla dolu olduğu söylenen Çamlıca'nın asırlık eski bir köşkünde...

— Aman nasıl, nasıl oldu? Anlat bakalım... diye rica olundu, o da anlattı.

***

Son defa Paris'te iken bir gün metroya binmek için istasyonlardan birinde inmek üzereydim ki yanımda Türkçe konuşulduğunu işittim. Baktım, hallerinden yabancı oldukları anlaşılan genç bir erkekle bir kadın. Erkeğin elinde bir *Beadeker,*[1] şaşırmış, çaresiz kalmış bir vaziyette konuşuyor-

---

1 Alman yayıncı Karl Beadeker'in (1801-1859) yayınevinden çıkan, turistler için hazırlanmış gezi rehberi niteliğindeki kitaplar. Birçok Avrupa şehri hakkında olduğu gibi Paris için olanı da vardır.

lardı. Paris'e pek yeni gelmiş ve acemiliğin zor devresinde kıvranmakta olduklarını anlayarak hemen yardım etmek için yaklaştım. Benim de bir Türk olduğumu ve kendilerine yardımda bulunabilirsem çok mutlu olacağımı söyledim. Gayet sevindiler, teşekkür ettiler; kendilerine yol gösterdim.

Böylece aramızda bir bağ kuruldu. Bunlar yeni evlenmiş ve beraberce seyahate çıkmış bir karı kocaydılar: Erkek, Hasan Ferdi adında, otuz yaşlarında, nafıa[1] kâtiplerinden biriydi. Karısı Saime Hanım ise oldukça güzel, belki İstanbul için zarif bir şey ise de, Paris'te şark zarafeti malum ya, nasıl kalır...

Onlara Paris'ten ayrılmalarına kadar ara sıra refakat ettim; böylece aramızda bir samimiyet ve dostluk bağı kuruldu. Veda ederlerken kendilerine ettiğim hizmetleri unutamayacaklarını tekrar ederek, İstanbul'a döndüğümde mutlaka görüşmek istediklerini söylediler ve hareket ettiler.

Sekiz dokuz ay sonra İstanbul'a döndüğüm vakit onları unutmuş gibiydim, fakat yapılacak şeyler yapılıp da işsiz güçsüz kaldığım ve canım sıkılmaya başladığı zaman onları hatırladım ve gidip ziyaret etmek istedim. Bir pazar kalktım Çamlıca'ya gittim. Bana verdikleri adreste, "Üsküdar iskelesine çıkıp arabacılara Nihat Bey Köşkü demeli" demişlerdi.

Bindiğim araba yokuşlardan tırmanarak çıktı, beni bir tepenin üzerinde, yüksek duvarlı, geniş bir bahçe içinde, büyük, eski, harapça bir köşkün kapısında indirdi. Karşıma çıkan hizmetçiye kartımı verdim, biraz sonra Ferdi kendisi koşa koşa geldi, beni aldı, gayet memnun bir tavırla içeri salona götürdü.

Köşk, bizim bu son zamanlarda inşa tarzı unutulmuş eski usul, sağlam binalardan bir şeydi. En aşağı yüz yaşında olan hanenin pencereleri, Ferdi'nin tarifine göre, tamir esnasında bugünkü dülgerler tarafından kolay sökülememişti. Salonları, divanhaneleri geniş, tavanları yüksek, döşemeleri gayet enli bir şeydi.

1 Bayındırlık bakanlığı.

Biraz sonra karısı da geldi. Paris'te kurulan dostluğu İstanbul'a gelince buranın âdetlerine uyarak unutmaya kıyamamış olduğunu söylüyordu. Bunlar alafrangalık kasırgası içine yuvarlanmış, âdetlerimizin hangisini feda, hangisini muhafaza etmekte kararsız kalmış, şaşırmış güruhtandılar. O kadar ki az bir tereddütten sonra Ferdi bana, "Bizim gibi Avrupa görmüş, medeniyetin ne olduğunu anlamış insanlar arasında böyle kaçmak, göçmek[1] gibi şeylere lüzum yoktur, değil mi azizim?" diye baldızını da getirdi.

Bu yirmi sekiz yaşlarında, etlice, şen bir kadın olup, Ferdi'nin karısının büyük hemşiresiydi. Kocasının üç sene önce Rumeli'de, eşkıya takibinde şehit olmuş bir jandarma binbaşısı olduğunu öğrendim.

Sofrada, tıpkı burada olduğu gibi, bilinmez nasıl bir sebeple cinlerden, cadılardan bahis açıldı. Ben, öyle şeylerden hiç korkmadığımı söyledim. Karı koca ve baldız, üçü de kahkahayla gülmeye başladılar. Niçin güldüklerini sordum.

— Bu köşkün cadısı meşhurdur da, onun için... dediler.

— Aman, sahi mi?

Karısı anlatırken yüzü dalga dalga allaşarak:

— Ooo... Bilseniz... Ara sıra geceleri ne gürültüler, ne kahkahalar işitilir... Sofalarda iyi saatte olsunlar düğünler yaparlar... Hatta büyükannem anlatırdı ki...

Ferdi onun sözünü keserek bana dedi ki:

— Azizim, bunlar bütün rivayet... bütün... Paris'ten geldiğimiz zamandan beri ben de bu köşkte oturuyorum, ne öyle gürültü duydum ne de bir kahkaha... Hatta bazı geceler Saime beni uyandırır, titreye titreye gürültüden bahseder... Kulak kabartırım, ya açık kalmış bir panjurun sesini işitirim yahut bir şey işitmem... Malum ya, bunlar bütün kuruntu ürünleri...

O zaman baldızı sohbete katıldı:

— A, enişte, siz her zaman böyle söylersiniz... Büyükannem anlatırdı...

---

1 Kadınların yabancı erkeğe görünmemesi, örtüsüz olarak yanına çıkmaması, kaçgöç âdeti.

Ve bana dönerek bir cin hikâyesi anlatmaya başladı. Ferdi onu da kesti ve dedi ki:

— Büyükannenin hikâyesini istemem... Sen kendin gördünse o zaman söyle...

— Ben nasıl görürüm canım... Bir ses olduğu vakit, titreye titreye yatağına büzülerek korkan bir kadın!

Ferdi devam etti:

— Zaten cadı gören bir insan görülmemiştir ki... Bu yalnız başkalarının hikâyelerinde zuhur eder.. Ben öyle masallara gelemem kuzum, cadıyı gören adam bana gelsin, "Ben gördüm" desin ve anlatsın... O vakit inanırım. Yoksa öyle babalı[1] Arap bacıların gördüğü cinlere veyahut küçükten beri cadılı hikâyelerle aklı karışmış, gölgelerinden korkan genç, sinirli hanımların işittiği gürültülere inanamam... Bana bir erkek çıkıp, "Ben gördüm" demeli ve tarif etmeli. Öyle boş gürültülere pabuç bırakanlardan değilim...

Mesele kapandı. Yemekten sonra arabayla gezmeye çıktık. Beni gece de alıkoymakta ısrar ettiler. Karısı benim karşı çıkışlarıma:

— Canım kalınız da siz de hiç olmazsa gece gürültü falan işitirseniz bizimle beraber olursunuz... Ben her gece beye "Dinle, dinle..." diye diye harap olurum, o uykudan vakit bulup gözünü açamaz ki dinlesin...

Kaldım. Gece güzel bir şekilde geçti. Baldız hanım bize ud çaldı, kocasıyla birlikte Suriye'deyken öğrendiği Arap mavallarından[2] okudu.

Beni yatak odama götürürlerken Saime Hanım diyordu ki:

— Sizin için özellikle cinlerin toplandığı odayı hazırlattım... Gece rahat uyuyamayacaksınız ama beye karşı güvenilir bir taraftar daha kazanmış olacağız... Bir şey görmeseniz bile mutlaka sesleri işiteceksiniz... Aman dikkat edin...

* * *

1 Ara sıra sinir nöbeti geçiren, sara nöbeti gibi bir nöbete tutulan.

2 Çöl Araplarına özgü bir şarkı okuyuş tarzı, bir çeşit uzun hava.

Onlar çekilip de yalnız kaldığım vakit inanmamakla beraber, hafif bir tereddütle soyundum... İnsan ne olursa olsun, bizim gibi böyle asırlık hurafeler arasında doğup büyüyünce, sonra ne kadar bunların uydurma olduğuna inanırsa inansın mesele ciddileşince onlardan kendini uzaklaştıramadığını görüyor... Ben de bu endişeyle bir hayli uyuyamadım. Kulağım kirişteydi. Sürekli sofada bir ses işiteceğim diye bekliyordum. Nihayet vakit hayli gecikti, bir an oldu ki uykuya teslim olmak üzereydim, kapının önünde bir çıtırtı işittim. Ben bunun kuruntu olduğunu düşünerek önem vermemek istedim. Fakat ses tekrar etti ve kapı hakikaten açılır gibi oldu. Yüreğim hoplayarak başımı kaldırıp baktım.

Kapı sahiden açılmıştı. Fakat kimse görünmüyordu. Bir dakika sonra beyaz bir şeklin tereddüt eder gibi, ağır ağır içeri girdiğini ve kapıyı kapadığını fark ettim. Oda bir kandille aydınlatılıyordu. İyice fark etmek mümkün değildi. Titremeye başladım, haykıracaktım, fakat kapıyı kapayıp da döndüğü vakit tereddüt ettim.

Herhalde bu gerçekten cadıysa bile fena bir maksadı yoktu. Çünkü zorlama veya hışımla değil, yumuşak ve zarif bir şekilde geliyordu. Yanıma kadar geldi, elini uzattı, ben hâlâ titriyordum... Fakat artık korkudan değil, belki zevk ve heyecandan... Zira cadıcık pek hoş kokulu ve yumuşaktı.

***

Sabahleyin giyinip de aşağı, onların yanına indiğim vakit ilk önce Ferdi, karısının rahat uyuyup uyumadığımı sormasına karışarak:

— Oo, cadılar seni yememişler, dedi.

Ben ise hepsine hitaben:

— O kadar rahat uyudum ki cadı gürültüsü işitmek değil, yağmur yağdığını bile sabah uyanınca fark ettim... dedim.

Ferdi tekrar:

— İşte, gördünüz mü hanımefendiler, dedi. Hiç söylediğiniz kadar gürültü olsa işitilmez mi canım? Sizin dimağlarınız masallarla harap olmuş, sofada kedi gezse araba koşturuyorlar zannediyorsunuz. Ben öyle babalı Arap masalına gelemem, bana cadıyı gözüyle gören gelsin, anlatsın... O vakit belki inanırım...

Gözüyle görmek... Gerçi bu gece ben cadıyı gözümle görmüştüm... Fakat ben anlatmayacağım için demek Ferdi de ilelebet köşkteki cadılara inanmayacaktı.

Bir Mesut

Nikâh olup da davetliler cümleten kahvede efendilere mahsus bölümde toplandıkları vakit, gelinin eniştesi Hacı Bey, güveyi Hafız Efendi'yi yanına oturtup orada bulunanlara hitaben:

— İşte size mesut bir adam... demişti. İlk karısından çok çektiğini söylüyorlar... Allah ona bu sefer öyle melek bir kadın ihsan ediyor ki artık dünyada saadetin ne olduğunu hakkıyla tadacak demektir... Cümleniz de kendisini tebrik ediniz...

Sonra baldızı hakkında ayrıntılı bilgiler vermişti:

— Canım efendim, kadıncağızı o ilk kocası olacak murdar heriften zorla ayırdığımız vakit, daha yirmi yaşında, nur gibi bir tazecikti... O sarhoş herifle iki sene çekmediği kalmamıştı... O vakitten beri tam on senedir bizde oturdu; bu on sene zarfında ne o kimseye ne kimse ona bir kerecik bile hoşundu[1] dememiştir... Bir melek canım... Bir melek! Sesi yok, sedası yok... Sonra da işgüzardır[2] ha... Elinden gelmeyen yoktur... Kayınvalide rahmetli, Allah için emsalsiz bir kadındı... Kızlarına öğretmediği şey bırakmamıştı... O bugün yediğiniz baklavayı yapan kendisidir... İnce hamurun âlâsı onda, sonra türlü türlü tatlılar... Ütünün, dikişin, velhasıl her şeyin âlâsı ondadır...

1 "Aşk olsun" anlamında gücenme, kırılma bildiren bir söz.
2 (Burada) Eli işe yatkın, becerikli.

Sonra Hafız Efendi'ye dönüp lütfeder gibi bir hareketle omzunu tutarak:

— Hemen karının kıymetini bil, şükret otur Hafız Efendi... demişti. İnşallah ilk evliliğinin acısını çıkarırsın da ahir ömründe rahat edersin... Velhasıl gıpta edilecek bir adamsın...

***

Hafız Efendi kırk beş yaşlarında bir adamdı. İlk karısı esasen huysuz, titiz bir kadın olduğu gibi, son seneleri de hastalıkla geçmiş olduğu için hiç mesut olmamıştı. Kendisi sessiz sedasız, yumuşak başlı bir adam olup dırıltıdan, kavgadan hiç hoşlanmadığı için, yeni karısının da böyle melek gibi, yumuşak ve sessiz olduğu haberi onu son derece memnun etmişti. Sonra biraz boğazına düşkün ve meraklı da olduğundan, bilgili ve becerikli olduğuna da daha çok seviniyordu.

Gerçekten de ilk günler sakin bir saadet içinde geçmeye başladı. Karısı her ne kadar Hacı Bey'in söylediği gibi otuz yaşlarında olmayıp, belki kırka yetişmiş birisi olsa da pişirdiği yemekler gayet lezizdi. On iki yaşında kadar bir ahretlik,[1] evin işlerinde hanıma yardım ediyordu.

O ilk karısının özellikle son senelerinde hastalık sebebiyle evlerinde ortaya çıkan karışıklıktan çok sıkıntı çekmişti; aşçı bulunmaz, bulunanlar ise ya pis yahut hırsız olurlar, ev bir curcuna içinde yuvarlanırdı. Şimdi ise evleri gayet muntazam bir huzur içinde, makine gibi işliyordu. Hafız Efendi sabahleyin kalkıp huzur ve rahat içinde giyinerek işine gidiyor, dönüşte evini temiz, yemeğini hazır buluyor, yemekten sonra kahveye çıkınca Hacı Bey'in bacanağına orada fevkalade bir hürmet gösteriliyordu. Hafız Efendi bu kahve hayatından son derece hoşlanıyordu. Kahve fazla kalabalık olduğu vakitler o kadar tatlı olmuyorsa da vakit geçip de ya-

1 Eskiden sevabına küçük yaşta eve alınıp büyütülen kız çocuğu, evlatlık, besleme.

bancılar çekilerek tenhalaşınca edilen muhabbetlere doymak mümkün değildi.

Özellikle herkesin ağzında ilk günler anlamadığı bir kelime dolaşıyor, o söylendikçe herkes bu kelimeye ilgi göstererek ya ağzıyla yahut tavrı ve haliyle mutlaka katılıyordu. Orada bulunanlardan birisinin ağzından, "Vur mu vur!" sözü çıkınca bu kelime hemen her ağızda bir yankı buluyordu. Hafız Efendi ilk geceler buna hiçbir mana verememiş, pek merak etmişti.

Bazen buna başka kelimeler de ekleniyordu: "Hem de ne vurdur... Artık illallah..."

Sonra bazıları daha fazla ayrıntı veriyorlardı: "Bu akşam yine bizimkinin bütün vurluğu üstündeydi."

Nihayet bunu anlar gibi oldu. Vakit pek geçip de kahvede yalnız yakın arkadaşlar kaldığı zaman, bu efendiler birbirlerine karılarını çekiştiriyorlardı. Onların aksiliğinden, huysuzluğundan kinaye olarak "Aznavur" kelimesinin kısaltması olmak üzere evvela "vur" denilmiş, sonra bu daha kuvvetlendirilmek için "Vur mu vur" haline getirilmişti.

Bu efendilerin hemen hepsi de karılarından şikâyetçiydiler. Hafız Efendi'nin hayretini çeken şey, evdeki şikâyetleri kahvede herkese anlatmakta buldukları zevkti. Kendisinin şikâyet edecek bir şeyi olmamakla beraber, olsa bile gelip burada mahalleliye anlatmaktan hicap hissederdi. Söze nadiren katılır, herkes gibi uzun uzun ötmez, birkaç cümleyle yetinirdi.

Böyle gecelerde uzun uzun dertler döküldükten sonra ara sıra o da mevzubahis olurdu; mesela bazılarının:

— Ee, Hafız Efendi, nasıl, hâlâ öyle mi yoksa seninki de vurlaşıyor mu ha? dedikleri olurdu.

O vakit Hafız Efendi kızarır, fakat Hacı Bey hemen bacanağının imdadına yetişirdi:

— Elbette... Elbette... Canım o kadın başkalarına benzemez... Bizim Hace Hanım'ın bile ara sıra aksileştiği görülür, halbuki o, söylüyorum ya, adeta melektir...

***

Bir gün Hafız Efendi akşam eve gelince karısını yatakta buldu.

Yatakta yatan hastalıklı kadınlardan pek canı yandığı için telaş ve endişeyle anlamaya çalıştı.

Karısı yemek pişirmek için mutfağa indiği vakit bir sancı geldiğinden ve hâlâ devam ettiğinden bahsederek:

— Hem artık biz de aşçı mı tutacağız, ne yapacaksak yapalım... Zira artık benim tahammülüm kalmadı... Her gün sabahtan akşama kadar mutfakta çürüyecek değilim ya... dedi.

Hafız Efendi son derece hayretle onun yüzüne baktı. Karısı ise bu hayrete birdenbire kızmış gibi:

— Ne o, nasıl bakıyorsun? dedi. Eğer ölünceye kadar yemeği bana pişirtmek fikrindeysen o başka... A, bir aydır adam bugün aşçı tutacak, yarın tutacak diye bekliyorum, halbuki o nerede... Vurdumduymaz... Çünkü efendi hazretleri rahatı buldular ya, akşam gelince yemeği pişmiş, hazır bulup âlâ yiyorlar ya... Öteki karısından çektiği sıkıntıyı hemen unutuverdi. Sonra sersem bir karı mutfakta akşama kadar kavrula kavrula yemek pişiriyor... Ötesini kim düşünecek!

Hafız Efendi şaşkın, dilini yutmuş gibiydi.

Kendisine kılavuzluk[1] edenler, hatta Hacı Bey bile kaç kere, "Canım, aşçıya da bir para vermeyeceksin... Karın mükemmel yemek pişirir..." demişlerdi.

Zaten çok borcu olduğu gibi aldığı aylık da masrafına güç yetiştiği için aşçıya verecek parası da yoktu.

Karısı yine o hoyrat tavrıyla devam ediyordu:

— Ben sana vardımsa hizmetçilik, aşçılık için varmadım ya... Beş on gün lütfettim pişirdim diye ölünceye kadar ben mutfaklarda sürünemem ayol... Benim bugüne kadar çektiğim yeter, ben de herkesin karısı gibi biraz rahat görmek, hanımsam hanımlığımı bilmek isterim kuzum...

Sonra yine onun hayretine bakıp daha kızarak:

---

1 Evlenme işlerinde aracılık edilmesi.

— Aa, aa, adama bakın... Hâlâ hayran hayran nasıl yüzüme bakıyor... Bense hemen, "Aa, karıcığım, aşçı mı istiyorsun? Hemen bir tane bul da ne kadar aylık lazımsa veririm, sen rahat et..." diyeceksin diye bekliyorum... O hâlâ somurtup duruyor... Eey, ey efendim, insan evlenince elbet ona göre masrafa da razı olmalı... Kolay mı bu?

O devam ediyordu. Hafız Efendi kılavuzun, Hacı Bey'in sözlerini, gelirlerini, borçlarını ona birer birer söyleyerek izah edip, eğer aşçı tutacak olurlarsa pek sıkıntıya düşeceklerini anlatmak istedi. Fakat kadın o kadar saldırgan, o kadar gözü dönmüş bir haldeydi ki bu izahata asla kulak asmayacağını, belki daha hiddetlenerek daha acı sözler sarf edeceğini düşünüp korkarak, "Haydi benden olmasın" diye:

— Peki, peki canım... Peki tutalım... demeye mecbur oldu.

***

Aşçı geldi, fakat rahat gelmedi.

Şimdi aşçıdan şikâyet başladı. Hafız Efendi akşam kalemden gelince, karısı onun karşısına geçip aşçının pisliğinden, dağınıklığından, münasebetsizliğinden uzun uzun bahsediyordu. O bundan zevk buluyormuşçasına söylenirken, Hafız Efendi bu meselelerin kendisiyle ne ilgisi olduğunu düşünür fakat onu kırmamak için sessizlik ve tahammülle yine dinlerdi. Sonra bir gün, şikâyet kendine döndü, evin efendisi olduğu halde bu meselelerle alakadar olmadığından, hatta hiç dinlemediğinden, kadın şimdi ondan şikâyete başladı.

Ve böyle başlayan bu hoşnutsuzluk, kadında her gün artarak sonunda adeta bir aksilik, bir kabalık mertebesine çıkar gibi oluyordu. Buna meydan vermemek için Hafız Efendi evvela ufak tefek birkaç itirazda bulunmak istedi, fakat karısı daha cebbar, daha mahir çıkarak onun bu arzusunu mağlup etti. Tam bir kabalıkla:

— Yo, bana bak, ben öyle zora gelemem kuzum... Ağzını tut... Ben Cemil Bey'den bile böyle aksilik çekmedim.

Bu hali gören Hafız Efendi, itirazlarının faydası değil zararı olacağını anlayıp, her şeyden önce rahatını aradığı için artık itirazdan vazgeçti. Halbuki ilk günlerin huzurunu mümkün değil sağlayamıyordu. Karısı artık hiçbir şeyden memnun olmuyordu. Daima şikâyetçi, daima saldırgan, kavgacı bir şey olmuştu.

Geç geldin, erken gittin, şunu almadın, bunu fena aldın, bunu yaptın, onu yapamadın diye şimdi artık her gün şikâyet eksik değildi. Hafız Efendi, bunlara meydan vermemek için elinden geldiği kadar çalışıyor, fakat karısının aksiliği önünde bütün gayretleri faydasız kalıp, şikâyet ve hücum yine eksik olmuyordu.

Artık onun bu dayanılmaz hale gelen refakatinden kurtulmak için evde yemeğini yer yemez kendini sokağa atıp gece geç vakte kadar kahvede oturmakta selamet bulmaya başladı. Kahveye çıktıkça, daha evleneli dört ay olduğu halde böyle bir muameleye maruz kaldığını bilseler, kendini gıpta edilecek kadar mesut biri zannedenlerin kahkahalarla güleceklerini düşünüyordu.

Bu hal yalnız kendine karşı olsaydı, kadının bunu özellikle yaptığını zannedecekti, halbuki o herkese karşı aynı tavır ve davranıştaydı. Azıcık hiddetli olunca bütün kadınlar onun ağzında "cenabet" ve bütün erkekler "deyyus" oluyordu. Sonra, eve gelip giden aşçılarla zavallı ahretliğin ondan çekmediği yoktu. Aşçılar çok sertlik görünce bohçalarını kapıp kendilerini kurtarıyorlar ve Hafız Efendi onlara gıpta ediyordu. Biçare küçük ahretlik ile kendisi ölünceye kadar bu fena muameleyi çekmeye mahkûm görünüyordu.

Artık anlamış, karar vermişti ki karısı, Hacı Bey'in teminatına rağmen yaradılıştan aksi, haşin, azılı bir kadındı. Kendisi kocaya vardığı vakit, aşırı bir sarhoş olan bu adamdan iki sene çok fena muameleler gördükten sonra ayrılmaya mecbur kalmış, kız kardeşinin evinde senelerce bin türlü zorluk ve meşakkat içinde sürünerek ruhu zehir ve acıyla

mayalanmıştı. Zaten haşin olan tabiatı bu hal ile daha da sertleşmiş, başka kadınların refah ve saadetine haset ederek kendi de bir kocaya kavuşunca, mahrumiyet ve sefalet senelerinin acısını çıkarmaya yemin etmişti.

Bu hali anlayıp, ne yaparsa yapsın karısının düzelmesinin mümkün olmadığını, ne kadar çalışırsa çalışsın hayatının böyle her gün didişerek geçeceğini görünce, "Eyvah!" dedi. Demek ki onun kaderi ölünceye kadar karı yüzünden rahat görmemekti.

Gerçekten de evdeki hayatı artık köpek hayatına benziyordu. Aşçıların fenalığından, evde bir haftadan fazla durmamalarından yine ilk karısının hasta günlerindeki gibi fena yemekler yemeye mecbur kalıyor, sonra tıpkı yine ilk karısı hastayken nasıl yalnız giyinir, yalnız soyunursa fakat şimdi şikâyet etmeksizin, öylece kendi giyinip kendi soyunuyordu. O elbisesini, potinlerini kendi kaldırıp yerlerine koyarken, karısı çok önemli bir şeyden bahsediyor gibi mindere kurulup saatlerce şikâyetlerini dinletir ve onu dinlemeye mecbur ederek söylenirdi.

"Eğer her rahat ve mesut erkek benim gibiyse zavallı erkekler!" diye söyleniyordu.

Artık her akşam eve gelirken yüreği oynaya oynaya bakalım yine ne çıkaracak diye korkuyordu. Artık tacizden uzak kalmak için her fedakârlığa hazır, kendi kendine, eğer karısı böyle aksi bir kadın olmasa ne mesut bir ömür geçireceğini düşünerek, ona tesadüf ettiği için talihine lanet ediyor, "Sebep olanlar sebepsiz kalsın!" diye beddualar ediyordu.

Zaman geçip de karısı onun sessizliğini ve tahammülünü uzun uzun deneyerek bir şey yapamayacağını anladığı için artık hiddetlerine serbest mecralar vermeye, saldırılarını taciz mertebesine çıkarmaya başlamıştı. Kadın o kadar kavgacıydı ki onun sessizliğine de, kendisine karşılık vermeyip tantanalı kavgalara engel oluşuna da kızıyordu. Bazen söylenirken:

— İki lakırdı da sen söylesene be, tutuk herif!.. diye haykırırdı.

***

Nihayet bir akşam yemekten sonra, ufak bir öfke esnasında kendisine, "Hayvan herifin birisisin!.." dedi. Hafız Efendi gözleri kana bulanarak son derece hiddetle, "Bana bak, ağzını topla!" diye haykırdı. Kadın murdar bir şirretlikle, "Toplamayacağım herif... Toplamayacağım işte... Ne yapacaksan yap da görelim... Bir şey yapacağından değil ya... Çünkü miskin, mendebur herifin birisin..." diye söylenmeye başlayınca, onun üzerine atılıp ayaklarının altına almak için son derece bir hırs hissetmekle beraber kendini bu hareketten zorla men ederek dişini gıcırdata gıcırdata, "Allah senin belanı versin, murdar karı!" diye kendini kahveye attı.

Bu gece kahvede efendiler yine "Vur mu vur" bahsine geçip de kendisinden yegâne mesut koca olarak bahsettikleri zaman taşarak, "Bırakın Allah aşkınıza be..." diye her şeyi anlatıp hepsinin önünde onu boşadığını söylemek istedi. Zira ondan kesinlikle ayrılacaktı. Fakat boşamak için alınması gereken birtakım tedbirleri olduğundan bu gece sabretmeye karar verdi.

Geç vakit kahveden döndüğü zaman onu uyumuş buldu. Bir su içmek istedi, her zaman olduğu gibi sürahide su yoktu, doldurtmak için kendine kapıyı açıp henüz ayakta duran ahretliği çağırdı, sürahiyi verdi. O esnada karısı da uyanarak dışarı çıkmıştı. Ahretlik sürahiyi doldurup getirdiği vakit, konsolun önünde, ona bardağı uzatarak doldurmaktaydı ki arkasında, kapının önünden zorlama, acı bir kahkaha işitti. Karısı çirkin bir bakışla kendilerine bakıyordu.

Onlar hayretle dönünce kadın iki adım atıp hışımla ahretliği saçından tutarak kapı dışarı attı ve Hafız Efendi'nin "Ne o, yine ne oluyorsun?" sözüne cevaben çatlak sesiyle:

— Lakin dünyada senin kadar alçak bir adam daha yoktur be herif... Ne alçak, ne rezil, ne namussuz bir adammışsın be!.. diye haykırdı.

Şimdiye kadar bu kadar hakarete cesaret edememişti.

Hafız Efendi şaşkın, sersem:

— Ne oldun, ne oldu be? diye gürledi.

— Ne mi oldu? Daha ne olacak be köpek herif. Kızı tutmuş sıkıştırıyor da yakalanınca da ne oldu diyor...

Hafız Efendi bu çirkin iftira altında bir kere sendeledi. Adiliğin bu derecesini aklına getiremezdi. Fakat kadın birbirinden pis sözlerle küfretmeye devam ediyordu. Kocasının gözlerini bürüyen kandan, yüzünün mosmor oluşundan, son derece hiddetlenip belki kendine hücum ederek döveceğini zannederken Hafız Efendi'nin kollarını kaldırıp tutunmak isteyerek yatağa doğru yuvarlandığını gördü; o yerde çırpınarak kıvranırken kadın korku ve tereddütle bakıyordu. Bir an oldu ki adamcağızda hareket kalmadı. O vakit yanına gidip eğilerek elini tuttu, kalbini muayene etti.

Kalpte hareketten eser yoktu.

* * *

Öbür gün mahalle erkânı Hafız Efendi'yi gömüp de dönerek kahvenin etrafında toplandıkları vakit Hacı Bey yine kendine mahsus konuşmasıyla dedi ki:

— Zavallı Hafız Efendi akıllı, olgun bir adamdı... Meğer kendisinde kalp varmış... Zaten dünyada ne mümkün ki bir saadet devam etsin... Senelerce ilk karısından çekmiş, çekmiş... Nihayet tam iyi bir kadın bulup, rahat ve mesut bir ömür sürmeye başladığı vakit hastalık bırakmadı. Allah müsaade etmeliydi de zavallı saadetinden, bahtından istifade etmeliydi... Hoş, bu bir buçuk senede ettiği rahatı, duyduğu saadeti biz bütün ömrümüzde duymamışızdır ya...

Bir Taleb-i İzdivaç[1]

— Ne söylüyorsunuz? dedi. Teşebbüs fikri, icat fikri mi? Bizde yok mu? Onu kim söylemiş?.. Biz bazen öyle şeyler icat ederiz, öyle şeylere teşebbüs ederiz ki Batı'nın merkezi olan Amerika ikliminin evladı bile yine bize has, zarif bir tabir olmak üzere "engüşt ber-dehan-ı hayret"[2] kalır. Size bir hikâye anlatayım da bakın bir Türk için ne gibi gariplikler, ne gibi muhayyileye sığmayan icatlara imkân varmış...

Hepimiz de dostumuzun çoğu hikâyesindeki ince, derin nüktelere vâkıf olduğumuz için anlatacağı olaya büyük bir merakla kulak verdik.

* * *

O söze şöyle başladı:

O vakit ben henüz pek küçük bir çocuk olduğum için işin ayrıntılarına hakkıyla vâkıf değilsem de akşamları mektepten geldiğim vakitler annemle ablamın babamı nasıl merak ve ilgiyle beklediklerini, babam geldiği zaman annemin kendisini sorular sorarak nasıl sorguya çektiğini ve söylediği sözleri nasıl dikkat ve merakla dinlediklerini hâlâ hatırlarım.

Mesele şuydu ki o vakit on beş yaşında olan büyük ablama bir talip çıkmıştı. Bu adam Eğinli bir kasap yeğeniydi. Fakat bir kasap yeğeni deyince korkmayınız... Adi bir kasap

1 Bir İzdivaç Talebi.

2 Hayretten parmağı ağzında, şaşırıp kalmış olan.

yeğeninin büyük bir memur kızına talip olması sizi ürkütmesin... Çünkü kendisi hünkâr yaveriydi.

Şimdi nasıl olup da bir kasap yeğeninin bir hünkâr yaveri olduğunu merak ettiğinizi görüyorum.

Efendim, daha yirmi bir yirmi iki yaşlarında olan bu delikanlı, iki sene önce memleketinden gelerek amcasının dükkânında yatıp kalkmakta iken, bir hafta selamlık alayını[1] görmeyi merak eder ve Yıldız'a[2] gider... Yüksekçe bir taşın üzerinden padişahın teşrifini seyrederken, gayet yakışıklı olduğu için nasılsa Abdülhamit'in gözüne ilişir... O kadar ki huzura kadar çağrılır... Ve, talih bu ya, huzura çıktığı vakit padişahın daha hoşuna giderek hünkâr çavuşluğu[3] lütfeder...

İş bu kadarla kalsa yine pek iyi... Halbuki Eğinli bir kasapzadenin hünkâr çavuşluğuyla yetinmesi ne mümkün? Şimdi çavuşun mülazım[4] olması lazım... Bunun için de bir hikâye...

İşte o hikâye de... Bir gün hünkâr çavuşu saray bahçesinde nöbet bekliyormuş. Abdülhamit o esnada gezintiye çıkmış... Padişah çavuşunu derhal tanımış ve birkaç söz söyledikten, nasıl olduğunu sorduktan sonra yine buyruk vererek, "Seni mülazım ettim!" demiş... İşte böylece mülazım olan kasapzade artık evlenmeyi düşünmeye başlamış... Ve tabii kendine, parlak istikbaline layık bir kız aramış... Ablamı bulmuş!..

Tarafından ablamı görmek için gelen kadınlara annem, damadını görmek arzusunu iletti. Bu arzu hemen kabul edil-

---

1 Padişahın cuma namazına gidiş merasimi, cuma alayı. Hükümdar-halk bütünleşmesini sağlayan cuma selamlığı, sadece merasim ve dini yönüyle değil hukuki, sosyal ve kültürel açılardan da büyük önem taşırdı.

2 II. Abdülhamit'in sarayının bulunduğu semt ve adını o semtten alan saray; Yıldız Sarayı.

3 Osmanlı sarayında devlet adamlarına padişahın iradesini bildirmek, bunları saraya davet etmek, yazılanları yerlerine ulaştırmak gibi işlerle görevli memur.

4 Osmanlı döneminde askeriyede yüzbaşıdan aşağı derecedeki rütbe, teğmen.

di. Öbür gün yaver beyin bizim kapının önünden geçmesine karar verildi. Ve o gün gerçekten de damat bey, Aziziye kaputunun[1] yakasının arasından parlak yaver kordonuyla süslü olarak kapının önünden geçti. Kendisi hakikaten yakışıklıydı. Bu kadar genç, bu kadar teveccühe nail olmuş ve parlak bir istikbale sahip olduğu için, annem babam, kızlarının hayatına doğan bu talih ve saadet yıldızının ümidiyle son derece memnun ve mesuttular.

Hemen söz kesilip nikâh kıyılacaktı. Fakat bir gün nasılsa babamda damadını selamlıkta görmek arzusu peyda oldu. Damat bey tabii bunu uygun buldu, söz verildi, yer ve saat belirlendi. Babam o cuma selamlığa kadar kalktı gitti. Evde akşama kadar bizde bir merak, bir heyecan... Fakat akşam olup da babam döndüğü vakit öğrendik ki kayınpeder damadını görmeyi başaramamıştı.

Öbür gün babam gidip kendisini amcasının dükkânında arar. Yaver bey özürlerini sunarak, bir gün önce rahatsız olduğu için selamlığa çıkamamış olduğunu söyler ve gelecek hafta buluşulmak için tekrar zahmete katlanmasını rica eder.

Öbür cuma babam yine selamlığa gitti, döndüğü vakit pek öfkeliydi.

Damat bey yine görünmemişti.

Zavallı babam, işini gücünü bırakıp bir gün Yıldız'a öbür gün Tahtakale'ye gidip kasapzadeyi aramakla yoruluyordu.

Bu sefer damadını dükkânda da bulamaz; kasap amca yeğeninin dün gece sarayda nöbetçi olduğu için bugün gelemediğini ve akşam geleceğini söyler... Ve babamın merakını pek manasız bulur gibi, "Niçin bu kadar merak buyuruluyor efendim?" diye sorar.

Babamın selamlıkta kendisini mutlaka görmek konusundaki arzusunu görünce:

— Aman efendim, ondan kolay ne var... Pekâlâ, pekâlâ... Siz hemen emrediniz... Dün kim bilir yine ne engel çıkmış-

1 Askerlerin giydiği, kalın kumaştan bir çeşit palto.

tır... Ben bu akşam kendisi gelir gelmez söyler, işi kendisine anlatırım, bu cuma mutlak, mutlak buluşursunuz... der ve babamın şüphesini pek manasız bularak:

— Eğer, olabilir ya, bir şüphe falan duyuyorsanız... Size buyrultusunu[1] gösterelim olsun bitsin... Niçin selamlığa kadar zahmet edeceksiniz... Değil mi efendim?

Babamın onayını görünce tam bir ciddiyetle uşağına seslenir:

— Mehmet, gel buraya... Çık yukarıya, bizim yeğenin sandığını aç, içinde dürülmüş bükülmüş uzun bir kâğıt vardır. Onu al da buraya getir.

Mehmet yukarıya çıkar, babam tekrar bir daha Yıldız'a kadar taban tepmekten kurtulacağı için memnun bekler, beş dakika sonra Mehmet yine görünür...

Fakat elinde bir şey yok!

Amca hayretle: "Ne o, bulamadın mı?" diye sorar. Ve kendi çıkar, fakat o da eli boş dönmeye mecbur olur. Ve der ki:

— Vallahi, buyrultusunun sandıkta olduğunu kesin olarak biliyordum... Fakat aradım aradım bulamadım... Kim bilir, kendisi aldı başka bir yere mi koydu?.. Bu akşam geldiği vakit sorar, anlarım... Siz yarın sabah bir kere daha teşrif ederseniz...

Babacığım öbür sabah yine gitti, buyrultu saraya götürülmüş olup orada bir kayıt işlemi için on günden fazla kalacağından, o vakte kadar beklemek istenilmezse cuma günü selamlığa tekrar zahmet buyurulması gerekecekti.

Babam, son defa olarak, selamlığa bir defa daha gitti. Fakat yine üzgün olarak döndü. Bu sefer de yaver bey valide sultanla beraber gezintiye çıktığı için selamlıkta bulunamamıştı.

Babam artık usandı, arkasını aramadı, öylece bıraktı. Annem ara sıra babama, "Canım efendi, bir kere daha gitsen... Ne olur, belki görürsün..." der, babam omuz sallardı.

---

1 Osmanlı döneminde sadrazam, vezir, beylerbeyi gibi yüksek devlet görevlileri tarafından yazılan buyruk.

Nihayet bir akşam büyük bir haberle geldi: Meğer kasapzade hünkâr yaveri bir sahtekârmış, kendine zengin bir kadın bulmak için kıyafeti de, kordonları da, hikâyeleri de hep yalan, düzmeceymiş!..

Eğinli bir kasap oğlunun, zengin bir yere damat olmak için kurduğu şu dolabı, bunu idare için düzenlediği oyunları, dubaraları düşünmeli de sonra Türklerde icat fikri ve teşebbüs fikri yoktur demek için biraz tereddüt etmeli.

* * *

İçimizden biri itiraz etti:

— Hiç de değil... Yine bizim "Yalancının mumu yatsıya kadar yanar" diye bir atasözümüz vardır. Evlendikten sonra tabii bu sahtekârlık meydana çıkınca rezaletle kapı dışarı atılmayacak mı? O vakit ne yapacak?

Bir diğeri cevap verdi:

— Ne mi yapacak?.. O vakit kızı boşamak için birkaç yüz lira isteyecek ve kızlarını bu murdar herifin elinden kurtarmak için ana baba fedakârlık ederek parayı verip herifi ancak öyle kapı dışarı atabileceklerdi... Hatta aklıma geliyor ki böyle bir olay da oldu... Bir herife kızı kurtarmak için tam üç yüz lira para verdiler...

İtiraz eden yine devam etti:

— Sonra bunda ne var? Zengince bir aileye damat girmekte ne saadet var? Bu kadar tehlikeyi göze aldığına göre, bari büyük bir işe girişseydi...

Buna ben cevap verdim:

— Oo, bu itiraz bize göre bir itiraz değil... Biz büyük işlere girişemeyiz... Çünkü malum ya, paşa keyfimiz zor işlerle yorulmaya gelemez... Sonra bir kasap oğlunun zengin bir aileye damat girmesinin saadet olup olmadığına gelince, kanaatkâr olduğumuzu, kanaatin tükenmez hazine olduğunu tam anlamıyla bildiğimizi unutuyorsun galiba...

Komşunun Kızı

Öteden beriden konuşurken, dört arkadaş arasında lakırdı toplumsal hayatımızı kuşatıp zapt eden geçim sıkıntısı ve sefalete geldi.

Bedri birdenbire başını kaldırarak dedi ki:

— Bu sefalet yalnız maddiyatta değil, bilhassa maneviyatta hüküm sürüyor ve maddi sefaletin manevi sefaletten kaynaklandığı çok açık değil mi? Bakın, size bir olay anlatayım da ne kadar haklı olduğumu görün.

Ve anlattı...

* * *

Şimdi oturduğum eve taşındığım vakit, ilk günlerin meşguliyeti, yabancılığı arasında, tabii kimlerle ve nasıl insanlarla çevrili olduğumuzu bilmek mümkün değildi. Fakat günler geçip de biraz eskidikçe, yavaş yavaş bir malumat peyda olmaya başladı. Bu cümleden olmak üzere, evvela sağ tarafımızdaki evde her sabah, her akşam dümbelek sesi gibi sert çalınan bir ud sesiyle taciz olmaya başladık.

Nihayet öğrenildi ki bunlar dul bir valideyle gelinlik kızından ibaret küçük bir aileydiler. Hayatlarının doğal olarak pek sade, pek fakirane olması gerekirdi. Bu zamanda bir dul maaşıyla yaşamaya mecbur olan, erkeksiz, küçük bir aile hayatı...

Kendileri için gerek büyüklüğü gerek fiyatı bakımından pek fazla olan bu haneyi ise genç kızın düğünü için bir fedakârlık olarak tuttukları anlaşıldı.

Fakat söz kesilip de ev tutularak döşenmek üzereyken damat olacak zat her nedense vazgeçtiğinden bu zavallıları, bu büyük evin içinde böyle perişan bir halde bırakmıştı.

Zira ev tamtakır denilecek derecede boştu.

Sokak tarafındaki pencerelerine muşamba perdeler, arka tarafa adi bez, patiska perdeler asılmış, odalar ise bomboş bırakılmıştı.

Sonra ne yiyorlar, ne içiyorlar o da malum değildi. Eve dışarıdan yalnız sabahları bir ekmekçi gelir, bir okka ekmek bırakır, ondan sonra hane kapısı, ana kızın sokağa çıkıp döndükleri zaman açılır kapanırdı. Kapıda bir kasabın, bir sebzevatçının göründüğü pek ender olurdu.

Geceleri odalarında nadiren ışık görünür, ya erken yatarlar yahut otururlarsa bile, kim bilir, idareten karanlıkta mı otururlardı?

Buna karşılık sokağa çıktıkça Kerime Hanım büyük bir tantana, fazla bir süsle görünür, hemen her akşam mutlak gezintiye gidilirdi. Annesi soluk renkli çarşafı, eski yeldirmesiyle onun yanında bir hizmetçi gibi refakat ederdi.

Kendilerini bu sefaletten kurtarmak için bir ikinci zavallı erkek bekledikleri anlaşılıyordu.

***

Bu esnada evlerinde bir gün bir inilti peyda oldu.

Anne hastaydı ve günlerce inleyerek, feryat ederek, doktorsuz, yardımsız yattı. Kadının bu dayanılmaz iniltileri arasında, yine o dümbelek sesine benzer sert ud ahenklerini işitmesem, merak edip bir yardıma teşebbüs etmek isteyecektim. Fakat ud ahenkleri, alışıldığı üzere, hiçbir şey yokmuş gibi devam ettiği için hastalığın zararsız bir şey olduğunu düşündüm.

Bir hafta kadar sonra, bir gün evde bir ağlama, bir uluma, bir feryat... Kendi kendime "Eyvah" dedim, "kadıncağız mutlak öldü..." Fakat dikkat ettim, iki ses işitiliyor, hatta arada annenin sesi de fark ediliyordu. İki kadın haykırıyor,

ara sıra annenin iniltileri, homurtuları da bu ahenge katılıyordu. Anlaşıldı ki evde matem değil, kavga var...

Herkeste bir merak, ne oluyor diye bütün komşular pencerelere üşüştüler... İncelemeye, araştırmaya rağmen bir şey anlaşılamadı. Feryat, kıyamet devam ediyordu. O esnada çöpçü geldi, kapılarını çaldı, fakat kapıyı açmadıkları için merak giderilemedi. Vaveyla hâlâ devam ediyor...

Nihayet karşıdaki bir komşu, onların penceresinde gördüğü birisine seslenerek sordu:

— Ne oluyor, ne var Allah aşkına?

Yabancı bir kadın sesi:

— Aman hanım ölüyorum, diye cevap verdi. Kadıncağız hasta, inim inim yataklarda inliyor... Haber aldım, merhamet ettim, bir işe yararım diye kalktım geldim... Dayaktan canım çıktı... Bırakıp gideceğim, hastaya acıyorum...

İçeriden küçükhanımın haşin, aksi sesi haykırmaya başladı:

— Defol murdar karı, defol! Seni kim çağırdı? Sen burada kaldıkça her dakika gebertinceye kadar döveceğim işte... Aa, karı eve geldi, başımıza bela kesildi...

Bu sesler arasında annenin iniltileri, "Ayol susun... Susun be..." diye bir nakarat gibi devam ediyordu.

* * *

Bir gün kendisini yakından ve iyice gördüm.

Bizim cumbaya gelmiştim, tülün arkasından bakarken onun da cumbalarında olduğunu görünce, incelemeye başladım.

O çoğunlukla tenha olduğundan emin olduğu bizim cumbanın karşısında, çekinmeksizin perdeyi kaldırmış, bir şey yiyordu.

Neredeyse güzel bir genç kızdı. Fakat saat öğleden sonra iki olmasına rağmen üstünde kirli bir gecelikle ve saçları perişan bir haldeydi.

Oturduğu sandalyede dizlerini kaldırmış, bir kahve tabağındaki reçele ekmek batırarak, benim orada olduğumdan da şüphe etmediği için gayet doğal bir vaziyetle yemeye devam ediyordu.

Ekmek bitmiş, tabakta da reçel çok az kalmıştı. Şimdi parmağıyla tabağı sıyırıp sonra parmağını ağzına sokarak emmeye başladı. Bundan sonra tabakta kalan reçel sıyrıntısını atmaya kıyamamış olacak ki tabağı ağzına götürüp, diliyle yalayarak temizledi.

Artık tabağın yıkanmaya ihtiyacı kalmamıştı. Annesi yıkamak zahmetinden ve sabun su masrafından kurtardığı için kendisine minnettar olmalıydı.

O gün akşamüstü kapının önünde bir araba durdu. Ben kim geldi diye başımı çıkarıp baktım. Araba onların kapısında durmuştu; arabacı yerinden atlayıp kapının taşına oturdu.

Demek bir yere gideceklerdi ve içeride hazırlanıyorlardı.

Neden sonra kapı açıldı. Kendisi önden, annesi arkadan çıkarak arabaya bindiler.

Genç kız, siyah ipekli çarşafı, uzun beyaz eldivenleri, şık şemsiyesi, zarif çantasıyla bir prenses gibi taze ve seçkindi.

Araba hareket etti: Bizim komşu hanımla kızı, Fener'e piyasaya gidiyorlardı.

Bir Namus Meselesi

Nuri Bey, dolgun emekli maaşıyla ve memurken nasılsa elde ettiği mülklerin geliriyle oldukça tantanalı bir hayat sürmektedir. Karısı, kızı ile damadı, oğlu ile gelini ve bunların çocuklarıyla hep birden Kadırga'da, büyük bir konakta oturmaktadırlar.

Nuri Bey büyük bir kısmını evinde geçirdiği günler, kafesi[1] daima kalkık duran penceresinden, sokaktan geçen bütün sebzevatçıları, satıcıları durdurarak fiyat sorar, bazen teklifsizlerle laf açarak konuşur, uzun, cilveli pazarlıklardan sonra işine gelenleri alır; aldığı sebzevatları bazen kendi ayıklar, yemeklere nezaret eder, evin köşesini bucağını dolaşarak temizlettirir, bahçede çiçeklerle, ağaçlarla meşgul olur.

Beli yarı bükük olmasına rağmen pek dinçtir, kış yaz kolları sıvalı, üstünde beyaz bir entariyle gezer; saçlarının ve sakalının tamamen beyaz olmasına rağmen daima hayretle bakan gözleri ve sesi pek gençtir. Öyle ki evde olduğu saatler bütün evde, hatta bütün sokakta onun gür, keskin sesi yankılanır.

Akşama kadar evde öttükten, gürledikten sonra akşamüstü Çınaraltı'ndaki kahvelere çıkar, evde nasılsa kahvede

1 Aralıklı dizilmiş ince çubuklara, yine aynı aralıklarla çapraz çubukların mıhlanmasıyla yapılan ve eski Türk evlerinde yabancı gözlerden saklanması gereken pencerelere, evin içinde ayrılması istenen yerlere konan siper.

de herkese hükmeder, hizmetçilerine nasıl hiddetli bir sesle hitap ederse kahvede mesela imam efendiye de o sesle lakırdı söyler. Orada oldukça yalnız onun sesi işitilir, köşeden köşeye, uzak sohbetlere söz atar, sert sesiyle her konuya karışır.

Hele evde, her zaman, herkese, her şeye en küçük bir fırsatla köpürür, haykırır; hiçbir şeyden memnun olmaz, hiçbir şeyi beğenmez, özellikle odasındaki eşyaya dair büyük bir asabiyet gösterir. Eşyasının bir kenarı onun düzeninden başka türlü konulsa kıyametler kopar. Hiddetlenince kimsenin hatırına, gönlüne bakmaz, hemen küfre başlar. Mesela damadı eve daha yeni gelmişti. Bir gün odasında otururlarken kalkıp hücredeki[1] sürahiden su içti, fakat bardağı başka türlü koyduğu için kayınpeder bey hemen oturduğu yerden fırlayıp:

— Yoo, bak sonra darılır, kavga ederiz beyefendi, diye haykırdı. Ya benim odamdaki eşyaya dokunmamalı yahut dokununca nasılsa öyle koymalı...

Damadına karşı nasılsa kullandığı bu nezaketi, evin erkânına ve sıradan insanlara karşı hiç kullanmaz, akşama kadar lakayt bir tekrara mazhar olan sevdiği bir tabir olmak üzere "bok" yahut "cenabet" kelimeleri her sözüne dahil olur, "Bu boku böyle koymalı..." yahut "Bu cenabet şeye dokunmamalı..." diye gürler.

Hele evdeki hizmetçiler, kızı ile oğlu ve özellikle karısı ondan neler çekmezler! Kaç defa sürahi ile bardak yere vurulup bin parça edilmemiştir! Kaç defa sofrada ufak bir hiddetle tabaklar, sahanlar yere fırlatılıp herkes yemeksiz kalmamıştır! "Canım bu cenabet şeyi ben size böyle yapın demiyor muyum? Buradaki adam eşekbaşı mıdır? Ne hayvan şeylersiniz be... Ama ne olur, bana bir şey olmaz, yine siz çekersiniz... İşte ben böyle sıçarım, sonra siz yorulursunuz..."

1 Eski yapılarda öteberiyi koymak için duvar içinde bırakılan, genellikle raflı oyuk kısım, bir çeşit niş.

Özellikle önem verdiği konu ise namus meselesiydi. O gür sesiyle "Namus" diye haykırdığı vakit gökyüzü titrerdi. Hele kahvedeki konuşmalarda, "Yo, namus mukaddestir, namusla oyun olmaz..." diye gürledikçe en lakaytlar bile kendilerinde bir korku hissederlerdi. O bir şeyden, kimseden korkmaz, çekinmez, herkesle eğlenir, âleme sataşır, azıcık karısı ya da kızı sokağa açık çıkanların aleyhinde bulunur:

— Herifler adam değil ki, haddin varsa çağır da söyle... Kendilerini ikaz et... "Bu hal İslamiyet'e yakışmaz. Bundan başka da fena alamettir, bugün sokağa açık çıkan kadın yarın bütün bütün açılır... Dikkat et!" diyebilirsen de... Hemen namusa saldırıyorsun diye köpürürler, gürlerler... Çünkü heriflerin namustan haberi yok ki... Baş çatallaşmış... Oh babam oh...

Başkalarının hafifliğine bu kadar kızarken, kendine ait namus meselelerinde onun ne zorba ve zalim bir hâkim olacağını herkes düşünürdü.

Gerçi Nuri Bey'in ailesi namus konusunda mahallede ayrı bir yere ve şöhrete sahipti. Herkesin ailesine ufak tefek söz bulup söyleyenler bile onun kızını, gelinini, karısını suçlayacak bir kelime bile bulup çıkaramıyorlardı. O ailesini demirden bir pençe içinde, sıkı bir zapturaptla yaşatıyordu.

"Yo... Kuzum namus bu... Dünyada namus her şeyden mukaddestir... Başka kabahatler affolunabilir, fakat namusla oyun olmaz... Evladım olsa hemen sıçarım... Gebertirim..." düşüncesini tekrar ettikçe evde olsun, kahvede olsun herkes korkuyla titrerdi.

* * *

Bir gece Nuri Bey kahvede yine saatlerce öttükten sonra eve geldiği zaman, vakit geç olmakla beraber, karısını alışılmışın aksine uyumamış buldu. Kadın minderde oturmuş, derin bir elem ve tefekkürle tespih çekiyordu. Nuri Bey hayretle "Ne o, ne haber? Sen yatmadın mı?" dedi.

Karısı tespihi yanı başına bırakıp onu kolundan tutarak çekti, yanına oturttu. Dudaklarında derin bir endişe ve tereddüt vardı.

— Sana söyleyecek mühim bir şeyim var... Fakat Allah aşkına hemen parlama... El birliğiyle düşünelim de bir tedbir bulalım... Başımıza öyle bir bela çattı ki...

Nuri Bey, şimdiden boynunun damarları kabarmaya başlayarak, "Ne olmuş? Ne olmuş?" diye soludu. O vakit karısı anlattı.

Cemal Kalfa bu akşam gelip, kendisine küçükhanımla gelinin beyler yemekten sonra sokağa çıkınca, kaç gecedir gizlice ortadan kaybolup bahçedeki küçük köşke kapandıklarını, hatta bu esnada da orada bulunduklarını haber vermiş. Hanımefendi önce ehemmiyet vermemek istemişse de onun da şüphesi uyanarak anlamak için beraberce kalkıp yavaş yavaş bahçeye çıkan köşke yaklaşmışlar... Sıkı sıkı kapanmış kapıların, pencerelerin, indirilmiş perdelerin arasından bin zorlukla içerisini görmeye çalışmışlar. En nihayet, buldukları bir delikten iki genç kadının çırılçıplak denilecek bir halde iki delikanlı arasında, onlara rakı vererek türlü rezaletler ettiğini görmüşler...

Nuri Bey zangır zangır titreyerek, "Ne bok yer..." diye gürledi.

Karısı elini onun ağzına tutup susturarak:

— Aman sus bakalım... Sus... Şimdi sen haykırmaya başlama... Bir rezalet de sen çıkarma... Zaten rezalet başımızdan aşıyor... Ben herifleri rezil ederek defettim, karıları odalarına tıktım... Seni bekliyordum; şimdi ne yapalım? Düşünelim taşınalım da bir tedbir bulalım.

Nuri Bey, tekrar en yüksek sesiyle:

— Bana niye haber vermediniz? diye gürledi.

— İşte söylüyorum ya canım...

— Yok... O vakit, onlar oradayken bana haber vermeliydiniz de gelip hepsinin de başını ezmeliydim. Benim evim-

de, benim evimde zamparalarla rakı içmek... Ne bok yer... Sen de hâlâ duruyorsun! Haydi, haydi o kaltakların ikisini de hemen şimdi bana çağır... Şimdi! Hemen şimdi buraya gelsinler! Gelsinler de onlara göstereyim... Sana durma diyorum be!

Artık Nuri Bey kendini kaybetmişti; haykırıyor, tepiniyor, yumruklarını savuruyordu. Karısı ise onu yatıştırmak ve susturmak için uğraşıyor, ağzını kapamaya, onu tutmaya çalışıyor, halbuki o bağırıyordu.

— Hemen şimdi diyorum! Kalksınlar gelsinler... Daha iyisi o gelin olacak fahişe hemen şimdi, şimdi kapı dışarı edilecek... Bokun kanına girmek istemem... O kepaze kıza gelince, o da gelsin, kemiklerini kırayım da görsün öğrensin...

Karısı onunla hâlâ uğraşarak:

— Ne yapıyorsun a bey! Aman biraz yavaş Allah aşkına... Aklını başına topla... Gel otur. Öyle bağırma bakayım... Sen bizi bütün bütün rezil edeceksin...

— Ne demek?! Rezaletin bundan daha fenası da olur mu?

Karısı onu nihayet mindere oturttu. Nuri Bey bütün vücuduyla titriyor, sarsılıyor, soluyordu. Karısı onu sükût ve muhakemeye davet eder bir sesle dedi ki:

— Canım ne demek... Biraz düşünsene... Şimdi ne olacak, bunlar bir kabahat yapmışlar... Bunu bastırıp unutturmak mı iyi, yoksa ayyuka çıkarıp herkese rezil olmak mı? Herkesin karıları, kızları kerhanelerde basılıyorlar da yine böyle gürültü patırtı olmuyor... Hemen örtbas ediliyor... Bir kere bir cehalettir yapmışlar... Bunu bilmeyenlere de bizim ilan etmemizde mana var mı?.. Bizim kızlara melek demem, fakat rakı içmekte ne fenalık var, başkaları daha neler yapıyorlar... Vallahi başka bir şey yapmıyorlardı.

Nuri Bey tekrar yerinden fırlayarak:

— Ne bok yer... Bir örtülü kadın, namahrem bir erkeğe çıksın, beraber rakı içmeye kalkışsın... Bu fena değil de başka nedir? Beni bütün bütün zıvanadan çıkaracaksın... Bak-

sana, oturmuş da onların rezaletini bana karşı savunmaya kalkıyor... Ulan şimdi çıldıracağım be, nasıl olur? Namus bu... Bununla oyun olmaz... Gelin hemen şimdi sokağa atılacak, bizim fahişeye gelince, onu da kemiklerini kırdıktan sonra defedeceksiniz... Gitsin beraber rakı içtiği heriflerin evinde otursun... Bana öyle kızın lüzumu yok... Benim evim kerhane değil...

— Canım sen işi bütün bütün azıtıyorsun be adam... Bunun birisi kendi evladın... Öteki de evladının karısı... Öldürecek misin? Haydi öldürdün diyelim... Ne olacak? Sonra herkese kepaze olunca nasıl, ne yüzle sokağa çıkacaksın?.. Şimdiye kadar mahallede hakkımızda bir tek söz işitilmedi, yine de söylenmeyecekken işi kendin ayyuka çıkarmakta ne mana var?.. Sonra herkesin yüzüne nasıl bakacaksın?

Nuri Bey'in damarları kabarmış alnında tefekkür ve tereddüt terleri göründü. Bir anda kendini kahve köşesinde, önceki kibir ve saldırı tahtında değil, kapı dibinde, hor görülmüş ve zavallı, söz söylemeye cesaret edemeyerek aşağılanmış ve düşmüş gördü. Gözleri kararararak mindere çöktü. Kendisi susup tahammül etse mesele kapanacak mıydı? Acaba hiç kimsenin haberi yok muydu?

Elini alnından geçirerek: "Sahi... sahi..." dedi.

Karısı bir taraftan onu daha sakinleştirmek için söyleniyordu:

— Zaten şimdi hiç kimsenin haberi yok... Yalnız Cemal ile ben biliyorum... Ben Cemal'e sıkı sıkı tembih ederim, ötekileri de bundan sonra şiddetli bir gözetim altına alırız... Olur biter, unutulur gider... Âlem bütün ayıplarını örtbas ederken biz kendimizi niçin rezil edelim? Ben onları, "Bu sefer beye söylemedim ama bir daha ufacık bir kusurunuzu görürsem hemen haber veririm... Vallahi öldürür..." diye korkuturum... Onlar da yola gelir, bir daha bir şey yapmaya cesaret edemezler... Olur biter...

Nuri Bey meselenin böyle kolaylıkla kapanacağını düşünerek bir ferahlık hissetti. Ve kurtuldukları büyük tehlikeyi sonradan düşünüp korkuyla titreyenlere mahsus bir halde:

— Peki, peki... Sen ne yaparsan yap... dedi.

* * *

Öbür gece Nuri Bey kahveye çıkamadı. Kendisini kim görse yüzüne gülecek, eğlenecek, herkesi her şeyden haberdar zannediyordu. Öbür sabah erkenden tenha bildiği kahveye çıktığı vakit, imam efendi, muhtar, birkaç mahalleli oradaydılar. Onların tavır ve hallerinde hiçbir fark, özel bir belirti görülmüyordu. Kendisine biraz güven gelerek o gece yine çıktı; hiç kimse şüpheli bir tavır ve hal göstermiyordu. Herkesin bildiğini denemek için o akşam yine namus bahsini açtı; önceden cesaretsizken yavaş yavaş cesaret kazanarak, yine saldırgan bir biçimde söylendi. Herkes yine önceki hürmetli haliyle dinliyordu.

İşte böylece Nuri Bey, namusunun tamamıyla temiz kaldığına emin olduğundan, şimdi hâlâ ne vakit namustan bahis olsa hemen söze karışarak her zamanki zorba ve ceberut tavrıyla:

— Yo... Kuzum namus bu... Namus mukaddestir... Evladım olsa hemen sıçarım... Gebertirim! diye gürlemektedir.

TÜRK EDEBİYATI KLASİKLERİ - 57

"Ah, sana ne söyleyeyim Necip… Saadetin hikâyesi olmaz derler, o kadar doğrudur ki…"

Kitaba adını veren uzun öykü ile altı kısa öyküden oluşan *Bir Aşkın Tarihi* evlilik, aşk, namus gibi konuları hem toplumsal hem bireysel düzlemde ele alıyor. Mehmet Rauf her zamanki gibi kişilerin iç dünyalarına derinlemesine bakışıyla saadetin de hüsranın da hikâyesini yazıyor.

Mehmet Rauf (1875-1931)

İstanbul'da doğan Mehmet Rauf, Soğukçeşme Askeri Rüştiyesi'ni bitirdikten sonra Bahriye Mektebi'nde okudu. Staj için bir buçuk yıl Girit'te kaldı, daha sonra görevli olarak Almanya'ya gönderildi. İstanbul'a dönünce Tarabya'daki elçilik gemilerinin irtibat subaylığına atandı. II. Meşrutiyet'in ilanından sonra askerlikten ayrıldı ve geçimini yazarlıkla sağlamaya çalıştı; hikâye, roman, tiyatro gibi türlerde pek çok eser verdi. *Mehasin* ve *Süs* adlı kadın dergilerini çıkardı. Bir süre ticaretle uğraştıysa da son yılları maddi sıkıntılar içinde geçti.

Henüz on altı yaşındayken yazdığı ve Halit Ziya Uşaklıgil'e *Hizmet* gazetesinde yayımlaması için gönderdiği "Düşmüş" adlı hikâyeyle edebiyat dünyasına girdi. Daha sonra *Mektep* dergisinde yazdı. *Servet-i Fünun* dergisinde hikâye, roman, makale ve mensur şiirler yayımladı.

Mehmet Rauf asıl şöhretini *Eylül* adlı romanıyla kazandı. Türk edebiyatında psikolojik romanın ilk başarılı örneği kabul edilen *Eylül*'de Fransız romanında çok yaygın olan aşk üçgeni ele alınmıştır. Eserlerinde aşk, ıstırap, arayış, ihtiras gibi daha çok bireysel duygulara eğilen Servet-i Fünun topluluğunun meşhur yazarı Mehmet Rauf'un eserlerine Türk Edebiyatı Klasikleri Dizimizde yer vermeyi sürdüreceğiz.

9 786254 056017

10 TL